

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalárska práca

Dominika Výrosteková

Modálne slovesné väzby v španielčine a ich ekvivalenty v češtine a slovenčine

The Modal Verbal Phrases and Their Equivalents in Czech and Slovak

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, že som citovala všetky použité pramene a literatúru, a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa 30.7.2015

Dominika Výrosteková

Podakovanie

Touto cestou by som chcela poďakovať vedúcej svojej bakalárskej práce Mgr. Dane Kratochvílovej, Ph.D. za ochotu, trpezlivosť a prínosné rady. Ďalej by som chcela poďakovať mojej rodine a priateľom za podporu počas celého štúdia.

Abstrakt

V tejto bakalárskej práci sa venuje skúmaniu španielskych modálnych perifráz. Tejto téme sme sa rozhodli venovať z dôvodu rozdielného chápania týchto konštrukcií v španielskom a v českom a slovenskom jazyku, kde sú chápané ako modálne slovesá. Práca sa skladá z dvoch častí. Prvá časť, teoretická, je venovaná objasneniu pojmov, s ktorými budeme pracovať a vzájomnému porovnávaniu španielskej a českej lingvistickej tradície, ktorá sa modálnym slovesným perifrázám zaoberá. Ku koncu si určíme modálne perifrázy, s ktorými budeme pracovať. V praktickej časti ich skúmame pomocou korpusovej analýzy, pre ktorú využívame paralelný korpus InterCorp. Hlavným predmetom nášho skúmania sú rôzne spôsoby akými sa španielske modálne slovesné perifrázy prekladajú do českého a slovenského jazyka.

Kľúčové slová

modalita, modálne slovesá, slovesné opisné väzby, *deber*, *tener que*, *poder*, *haber de*

Abstract

In this paper, we will investigate Spanish modal verbal periphrasis. My decision to choose this topic was based on different conceptions of verb construction in languages such as Spanish, Czech, and Slovak, where they are perceived more like modal verbs. This paper consists of two parts. The first is dedicated to theoretical enlightenment of the terms we are working with and to compare the different approaches in Spanish and Czech linguistic tradition.

In the second part, we will clarify the modal verbal periphrasis that will validate the investigation in the other section. We will then study them by corpus analysis by using the parallel corpus, InterCorp. The main goal of this work is to determine different methods of translating Spanish modal periphrasis into the Czech and Slovak languages.

Key words

modality, modal verbs, verbal periphrasis, *deber*, *tener que*, *poder*, *haber de*

Obsah

1. Úvod.....	6
2.SLOVESNÉ PERIFRÁZY.....	8
2.1.Vymedzenie pojmu a rozdelenie	8
2.2.Slovesné perifrázy s infinitívom.....	13
2.3.Modálne slovesné perifrázy ako modálne konštrukcie s infinitívom.....	15
3.VYJADRENIE NUTNOSTI A MOŽNOSTI V ČEŠTINE A SLOVENČINE.....	17
4. MODÁLNE SLOVESNÉ PERIFRÁZY.....	19
4.1. Haber que + infinitív.....	19
4.2. Haber de + infinitív	20
4.3. Deber (de) + infinitív	21
4.4. Tener que + infinitív	22
4.5. Poder + infinitív	22
5. PRAKTICKÁ ČASŤ.....	24
5.1. Obecné problémy.....	25
6. VÝSLEDKY ANALÝZY V ČESKOM PARALELNOM KORPUSE.....	25
6.1. Haber que + infinitív.....	25
6.2. Haber de + infinitív.....	27
6.3. Deber de + infinitív.....	30
6.4. Deber + infinitív.....	33
6.5. Tener que + infinitív.....	36
6.6. Poder + infinitív.....	38
7.VÝSLEDKY ANALÝZY V SLOVENSKOM PARALELNOM KORPUSE.....	41
7.1. Haber que + infinitív.....	42
7.2. Haber de + infinitív.....	42
7.3. Deber de + infinitív.....	43
7.4. Deber + infinitív.....	44
7.5. Tener que + infinitív.....	45
7.6. Poder + infinitív.....	47
8.Resumé v slovenčine	49
9. Resumé v španielskom jazyku	50
Bibliografia.....	52

1. Úvod

Ako už vyplýva z názvu tejto práce, budeme sa venovať modálnym slovesným perifrázám v španielčine a ich ekvivalentom v českom a slovenskom jazyku. Častokrát sa tieto väzby ani nevnímajú ako perifrázy ale ako konštrukcie s modálnym slovesom. Modálnosť sa môže medzi jazykmi líšiť a keďže sa v našej práci budeme venovať jazykom, ktoré pochádzajú z odlišných jazykových skupín (románska a slovanská), je možné predpokladať rozdiely v chápaní týchto konštrukcií. V našej práci sa budeme snažiť poukázať na všetky významy, ktoré v sebe môžu modálne perifrázy niesť a na základe korpusovej analýzy sa pokúsime o načrtnutie možnosti, ako tieto významy previesť do češtiny a slovenčiny.

Perifrázy, ktorým sa budeme venovať sú *haber de + infinitív*, *haber que + infinitív*, *deber (de) + infinitív*, *tener que + infinitív* a *poder + infinitív*. V mnohých prácach sa k modálnym perifrázám, či teda modálnym konštrukciám, bude radiť *querer + infinitív*. Väzbe s posledným zmieným slovesom sa však v našej práci, kvôli jej semiperifrastickému charakteru, venovať nebudeme.

V druhej kapitole si vysvetlíme, čo si predstavujeme pod pojmom slovesné perifrázy. Uvedieme si názory rôznych autorov, ako španielskych tak aj českých, a zistíme, že nie všetci pracujú s tými istými pojmami. Všeobecne si charakterizujeme a priblížime perifrázy, ktoré sa viažu s infinitívom. Vtedy sa budeme prevažne opierať o prácu Gómez Torrega (1988). Následne si v ďalšej kapitole priblížime pojmami dvojice Zavadil – Čermák (2010), ktorý pracujú s pojmom modálne konštrukcie s infinitívom. Obidva názory budeme porovnávať a dopĺňať aj o názory lingvistov z Kráľovskej španielskej akadémie.

Následne si priblížime situáciu v českom a slovenskom jazyku. Vysvetlíme si ako a prostredníctvom čoho sa modalita vyjadruje v týchto jazykoch. V priebehu kapitoly budeme porovnávať jazyky medzi sebou. Slovenčinu a češtinu porovnávať navzájom nebudeme, pretože jazyky sú si vo veľkej miere podobné a ani to nie je predmetom našej práce. Za nutné to budeme považovať len vtedy, ak rozdiely budú veľmi výrazné.

Poslednú kapitolu teoretickej časti venujeme už konkrétnym modálnym perifrázám. V jednotlivých podkapitolách si postupne priblížime všetky vyššie spomínané. Zameriame sa na rôzne významy a hodnoty, ktoré môžu nadobudnúť, na ich rôzne špecifiká a zľahka to

porovnáme s češtinou a slovenčinou.

Praktickú časť začneme popisom postupu práce s jazykovými korpusmi. Budeme pokračovať jednotlivými perifrázami a ich najčastejšími prekladmi do českého a španielskeho jazyka.

V našej analýze budeme pracovať s paralelným jazykovým korpusom InterCorp, ktorý vznikol pod záštitou Ústavu Českého národního korpusu pri Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe.

2.SLOVESNÉ PERIFRÁZY

2.1.Vymedzenie pojmu a rozdelenie

Na začiatku práce si predstavíme a vysvetlíme pojem slovesné perifrázy a porovnáme jeho definíciu medzi rôznymi autormi českej a španielskej lingvistiky. Ponúkame aj základne delenie týchto väzieb podľa daného autora. Budeme sa zameriavať hlavne na modálne slovesné perifrázy, ktoré budú predmetom našej práce.

Začneme s prácou španielskeho autora Leonarda Gómez Torrega a jeho publikáciou *Perífrasis verbales. Sintaxis, semántica y estilística* (1988). Ten charakterizuje slovesné perifrázy ako spojenie dvoch alebo viacerých slovies, ktoré syntakticky tvoria jadro predikátu:

De ese conjunto verbal, el verbo principal o auxiliado debe ser una forma no personal: infinitivo, gerundio o participio; el otro (u otros) verbo es siempre un mero auxiliar, pero será la forma que podrá conjugarse en todas o algunas de las formas de la conjugación. (1988, s.9)

Gómez Torrego rozvíja svoje tvrdenie o spôsob, ktorým zistíme či ide o slovesnú perifrázu. Podľa neho sa o perifrázu nejedná ak sloveso, ktoré predchádza neosobnej forme, vyžaduje subjekt alebo objekt (cf. 1988, s.10). Vysvetlíme si to na nasledujúcich autorových príkladoch:

Juan desea ir a tu casa.

*Esa mesa desea caerse.

Esa mesa va/puede/suele caerse.

Vidíme, že v prvej vete sloveso *desea* síce predchádza infinitívu ako by to u slovesných perifráz malo byť, no zároveň má toto sloveso aj subjekt, a tým je *Juan*. A pokiaľ by bol tento subjekt neživotný, tak by druhá veta nemala zmysel, zatiaľ čo posledná veta je gramaticky správna. Podľa Gómez Torrega nám k overeniu tejto teórie nám najlepšie poslúži sloveso *haber*, ktoré bude stáť v pozícii významového slovesa. Vieme, že *haber* je neosobné sloveso a jeho podmet je v španielskom jazyku stále nulový (*sujeto cero*), tak ako tomu je napríklad vo vete *Habrán diez alumnos en clase* (cf. 1988, s.10-11). Tento jav, t.j. nulový podmet, sa bude opakovať aj vo vetách:

Va a / Puede / Debe (de) / Ha de / Suele haber diez alumnos en clase.

Sigue / Lleva habiendo diez alumnos en clase.

„En oraciones como estas, parece claro que el sujeto es cero porque es el verbo haber el que lo selecciona, y no los otros verbos que le preceden.“ (Gómez Torrego, 1988, s.11)

Slovesá *desear, temer, intentar* budú subjekt, naviac životný, vždy vyžadovať a preto nasledujúce frázy budú vždy gramaticky nesprávne:

*Desea / Teme / Intenta haber diez alumnos.

Pomocné slovesá teda nevyžadujú subjekt ani objekt. Okrem toho pre nich platí, avšak tiež nie vždy, že čiastočne alebo úplne stratili svoj význam (cf. Gómez Torrego, 1988, s.12).

Pri porovnaní dvojíc viet

Empezó a nevar.

Llevo estudiando español siete años.

Empezó el otoño.

Llevo con este problema varios meses.

vidíme, že pri vetách v prvom riadku sa jedná o slovesnú opisnú väzbu. V prípade slovesa *empezar* si môžeme všimnúť, že v oboch prípadoch si zachovalo svoj pôvodný význam. Naproti tomu, sa pri slovese *llevar* naplňuje teória straty významu pri tvorení perifráz. Roca Pons vo svojej štúdií *Estudios sobre perífrasis verbales en español* zároveň tvrdí, že modálne slovesá tomuto procesu nepodľahli (cf. Roca Pons, 1958, s.58). A preto si sloveso *deber* zachováva svoj význam povinnosti vo vete:

Debes trabajar más.

Ako však neskôr uvidíme, nie u všetkých modálnych sloviach je to naozaj tak (viz. kapitola 4).

Základné delenie perifráz ktoré nám Gómez Torrego (cf. 1988, s.30-31) ponúka je nasledovné:

a) perifrázy s infinitívom

1. temporales y modales
2. aspectuales

b) perifrázy s gerundiom

c) perifrázy s participiom

Nás budú najviac zaujímať perifrázy s infinitívom, pretože do tejto skupiny spadajú všetky modálne opisné väzby, ktorým sa v našej práci budeme venovať. Pri tomto delení je vhodné si uvedomiť dvojité charakter neosobnej formy slovesa. Gómez Torrego (1988) upozorňuje, že infinitív sa môže chovať ako sloveso ale aj ako substantívum – *Me preocupa el mal vivir de algunos*. Ako sloveso môže byť doprevádzané subjektom a predmetmi či doplnkami a ako podstatné meno môže byť uvedené determinantmi a sprevádzané dokonca aj adjektívom.

Gerundium sa môže správať ako sloveso alebo ako príslovka či príslovečná väzba – *Tu hermano siempre habla dando gritos.* (=a gritos). Participium sa podľa kontextu, v ktorom sa nachádza, správa buď ako sloveso alebo ako adjektívum – *Dicho eso, se marcharon.* (sloveso) / *Los niños llegaron preocupados* (adjektívum) (cf. s.15-16).

Gómez Torrego tiež zdôrazňuje aby sme si uvedomili rozdiel medzi slovesnými väzbami (*perífrasis verbales*) a slovným obratom (*locución verbal*). Slovný obrat charakterizuje ako spojenie slov, z ktorých aspoň jedno je sloveso a ostatné slová s týmto slovesom úzko súvisia. Tým pádom slovesné jadro predikátu je celé toto spojenie. Navyše nám slovný obrat prináša úplne nový význam a nezachováva sa význam ani jedného slova, ktoré majú mimo tohto obratu. Príkladom slovesného obratu je *echar de menos, tener en cuenta, dar la gana* (cf. 1988, s.23-24).

Nueva Gramática de la Lengua Española: Manual od Kráľovskej španielskej akadémie (RAE, 2010) popisuje slovesné perifrázy podobne, a to ako spojenie pomocného slovesa a slovesa s plným významom, ktoré je v neosobnom tvare (infinitív, gerundium alebo participium). Taktiež hovoria o gramatikalizácii pomocného slovesa (cf. s.529).

Čo sa týka delenia týchto slovesných väzieb, RAE má dva spôsoby. Prvé delenie je podľa neosobnej formy významového slovesa, tak ako nám ho ponúka Gómez Torrego. Treba si však pamätať, že niektoré väzby sa môžu pojiť s viacerými, dokonca so všetkými tromi formami, a niektoré len s jednou. Podľa druhého delenia nám vzniknú skupiny *perífrasis modales* a *perífrasis tempoaspectuales*. Do prvej zaradíme všetky modálne perifrázy ako *deber (de) + infinitivo, poder + infinitivo, tener que + infinitivo*, etc. Do druhej patria tie, ktoré vykazujú nejaké znaky fázovosti (*ir a + infinitivo, acabar de + infinitivo*) a habituálnosti (*soler + infinitivo, volver a + infinitivo*) (cf. 2010, s.536).

Čo sa týka českých autorov, budeme vychádzať z prác *Současný španělský jazyk I* (Zavadil, 1995) a *Mluvnice současné španělštiny* (Zavadil – Čermák, 2010).

V obidvoch prácach sa pri chápaní opisných slovesných väzieb opierajú o názor Jana Šabršuly. Ten pracuje s pojmom prémorfologické útvary a Zavadil – Čermák (2010) ich charakterizujú ako viacslovné konštrukcie stojace na prechode medzi voľným syntaktickým spojením plnovýznamových slov a analytickým morfológickým tvarom jedného plnovýznamového slova (cf. s.240). S Gómez Torregom (1988) sa zhodujú aj v tom, že auxilianty si čiastočne udržujú svoj pôvodný význam, aj keď oslabený alebo posunutý.

Zavadil (1995) ešte dodáva, že kritériom morfológičnosti je hlavne nahraditeľnosť viacslovného výrazu len jednoslovným syntetickým morfológickým tvarom. To sa prejavuje hlavne pri posune časovej interpretácie. Najlepšie nám poslúžia príklady z autorovej práce. Pri slovnom spojení *voy a hablar* je časová funkcia rovnaká ako tá, ktorú plní syntetický tvar *hablaré*. *Voy* stráca svoj pôvodný vecný význam *ísť* a aj gramatický význam indikatíva prítomnosti. Stáva sa tak pomocným prvkom, ktorého význam neinterpretujeme samostatne ale v synergii tvarov celého spojenia. Na druhej strane, vo výraze *me pongo a leer* si sloveso *pongo* svoj časový prítomný význam zachováva ale jeho vecný význam sa formalizuje. Autor ďalej pripomína, že časové kritérium nie je pre morfológiu rozhodujúce, a tak sa z hľadiska povahy slovesného deja tento výraz môže považovať za analytický morfológický tvar vecne významového slovesa *leer*. Dalo by sa teda povedať, že spojenie *ponerse a hablar* funguje ako prémorfológické vyjadrenie významu a postihuje dej slovesa *hablar* na jeho počiatku. Dôsledkom toho sa vo vetnočlenskom rozbere bude tento výraz chápať ako komplexný predikát a nie ako predikát s predmetom (cf. s.161-162).

Zavadil (1995) rozdeľuje významy povahy slovesného deja do nasledujúcich skupín:

1. fázové
  - a) ingresívne (počiatočné)
  - b) duratívne (priebehové)
  - c) terminatívne (koncové)
2. kvantitatívne
  - a) iteratívne (opakovanie)
  - b) frekventatívne (násobnosť)
  - c) habituálne (obvyklosť)

Môžeme teda pozorovať, že Zavadil (1995) pojíma slovesné perifrázy užšie ako Gómez Torrego (1988) a s pojmom modálne slovesné perifrázy nepracuje. Je tomu tak aj v novšej práci *Mluvnice současné španělštiny* (Zavadil – Čermák (2010)), kde sú tieto výrazy chápané ako modálne konštrukcie s infinitívom. Je to „kondenzační transformace přímo modálních souvětí, jejichž diktum je však nevětné (nepredikační, přesněji polopredikační) povahy“ (Zavadil – Čermák, 2010, s.264).

K týmto kondenzáciám dochádza len za určitých okolností. Musí sa predpokladať, že subjekty hlavnej aj vedľajšej vety sú zhodné, prípadne objekt modálnej časti je totožný so subjektom

dikta.¹ Celý výraz však nemá syntaktickú povahu súvetia ale jednoduchej vety, no z modálneho hľadiska ide o explicitne lexikálno-syntaktickú konštrukciu, ktorú tvorí lexikálny modálny výraz a polopredikačné diktum. Aby autori tieto konštrukcie odlíšili od priamo modálnych súvetí, zaviedli pre nich názov *klauzulárne modálne konštrukcie*.² Tieto konštrukcie sú záväzné pre modálne slovesá ako *querer, tener que, deber, haber de a poder* (cf. 2010, s.264).

V našej práci budeme pracovať s rozdelením, ktoré nám ponúka Gómez Torrego. Tento autor radí skúmané konštrukcie do skupiny slovesných opisných väzieb, čo nám umožňuje upozorniť na niektoré rozdiely v ich chápaní v španielčine oproti češtine a slovenčine, kde sú chápané čisto ako konštrukcie “modálne sloveso + infinitív“.

2.2.Slovesné perifrázy s infinitívom

V tejto kapitole si priblížime ako o modálnych slovesných perifrázach pojednáva Gómez Torrego (1988) a RAE (2010). Uvedieme si hlavné charakteristiky skupiny perifráz s infinitívom a vymedzíme si tie, ktoré sú podľa neho považované za tie modálne.

Ako už bolo spomenuté v predošlej kapitole, modálne perifrázy, podľa Gómez Torrega, tvoria podskupinu perifráz, ktoré sa poja s infinitívom. Vo všeobecnej charakteristike tejto skupiny tvrdí, že sú dva spôsoby akými sa infinitív môže pripojiť k perifráze. Medzi týmito dvoma prvkami sa môže ale nemusí nachádzať určitý typ spojovacieho výrazu ako spojka (*que*) či predložka (*a, de, por, para*) (cf. 1988, s.33). Čo sa modálnych perifráz týka, objavuje sa tam spojka *que* a predložka *de* ako v príkladoch:

Tienes que estudiar más.

Debes de venir ahora.

Ak sa však infinitív dá nahradiť akýmkoľvek zámenom, nominálnou syntagmou alebo vedľajšou vetou začínajúcou na spojku *que*, za ktorou nasleduje podstatné meno, tak sa o perifrázu nejedná (Gómez Torrego, 1988, s.34). To si môžeme dokázať na autorových príkladoch:

Deseé estudiar esa lección:

- *Deseé eso.*

- *Lo deseé.*

1 Švajčiarsky lingvista Charles Bally zaviedol pre hlavnú vetu modálnych súvetí názov *le modus* (česky *modálna časť*) a pre vedľajšiu vetu obsahovú názov *le dictum* (česky *diktum*). (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.257)

2 Klauzula (španielsky *cláusula*) je termín používaný pre takzvanú druhú správu v rámci jednej výpovedi bez ohľadu na jej podobu (vetnú alebo nevetnú). (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.264)

- *Deseé el estudio de esas lecciones.*
- *Deseé que alguien estudiara esas lecciones.*

Ak by sme v modálnych väzbách nahradili infinitív zámenom, mohlo by dôjsť aj ku zmene celého významu. Napríklad vo vete *Debes estudiar más* vnímame význam slovesa *deber* ako povinnosť, ako niečo, čo máme urobiť. Zatiaľ čo by sme tento výraz nahradili zámenom, vznikla by nám veta *Lo debes* s úplne iným významom, a to, že niekomu niečo dlžíme (cf. Gómez Torrego, 1988, s.35).

Ďalším všeobecným znakom perifrázy s infinitívom podľa Gómez Torrega je, že príklonky (*los pronombres clíticos*) sa môžu umiestňovať pred, ale aj za perifrázu. Uvedieme si príklady z autorovej knihy:

<i>Deseé decíroslo.</i>	<i>*Os lo deseé decir.</i>
<i>Hay que contárselo.</i>	<i>Se lo hay que contar.</i>

Toto tvrdenie sa ďalej ešte upresňuje. Ak je pomocné sloveso reflexívne, tak možnosť antepozície sa ruší. To isté platí aj vtedy, ak je pomocné slovo v rozkazovacom spôsobe (cf. 1988, s.37-39).

Taktiež je dôležité ako sa perifrázy s infinitívom chovajú vo chvíli, keď sa veta prevedie do trpného rodu. Pomocné sloveso sa nemôže nachádzať v pasívnej forme. Tejto zmene môže podliehať len významové sloveso. Keď vetu so slovesnou perifrázou pretransformujeme do trpného rodu, tak priamy predmet vety, ktorá bola v činnom rode, sa musí v trpnej variante stať subjektom celého slovného spojenia, a nie len významového slovesa (cf. Gómez Torrego, 1988, s.40). Toto si všimneme na autorovom príklade:

Tengo que contaros unos cuentos.

- *Unos cuentos os tienen que ser contados.*
- **Tengo que unos cuentos os sean contados por mí.*

Aj tu však autor zdôrazňuje určité výnimky. Väzba *haber que + infinitivo* sa nemôže previesť do trpného rodu, pretože nemá žiaden subjekt. A ak je pomocné sloveso reflexívne, tak isto táto transformácia nebude možná (cf. 1988, s.43).

Za modálne perifrázy Gómez Torrego (1988) považuje výrazy *haber de / haber que / tener que / deber / deber de / poder / querer + infinitivo*. Už v úvode sme si však objasnili, s ktorými z nich budeme pracovať. Samostatne si tieto slovesné väzby rozoberieme v nasledujúcich kapitolách.

Hlavným rozdielom medzi teóriou Gómez Torrega a príručkou od RAE bude delenie

modálnych perifráz podľa modalít aká sa vyjadruje, a to *modalidad radical (personal)* alebo *modalidad epistémica (impersonal)*. V prvej skupine sa prisudzuje adresátovi, alebo označenej osobe, určitá schopnosť, povinnosť. V druhej skupine sa vyjadruje postoj hovoriaceho voči určitej skutočnosti (cf. RAE, 2010, s.537). Môžeme si to uviesť na príkladoch z príručky:

No puedo ponerme estos pantalones porque me quedan chicos.

Luisa debe de haberse comprado un coche.

Prvá veta spadá do skupiny *modalidad radical* a môžeme si všimnúť, že sa vyjadruje neschopnosť dotyčného obliecť si nohavice. V druhej vete zo skupiny *modalidad epistémica* sa vyjadruje stupeň presvedčenia hovoriaceho o tom, že Luisa si určite musela kúpiť nové auto.

Epistemické modálne slovesá sa vzťahujú väčšinou do minulosti. Aby sme mohli predpokladať, že Luisa si to auto kúpila, dej sa už musel odohrať – museli sme vďaka ukončenému deju vyvodiť tento záver. Radikálne modálne slovesá sú, naopak, orientované do budúcnosti.

Ďalším rozdielom medzi Gómez Torregom a RAE sú perifrázy, ktoré považujú sa modálne. Okrem už vyššie spomenutých, tu RAE (2010) radí aj *parecer + infinitivo*, *querer + infinitivo*, *venir a + infinitivo*. Väzby so slovesami *parecer* a *querer* majú semiperifrastický charakter, nesplňujú všetky charakteristiky, ktoré by perifráza mala splňovať.

2.3.Modálne slovesné perifrázy ako modálne konštrukcie s infinitívom

Na konci druhej kapitoly sme si tiež spomenuli, že dvojica autorov Zavadil – Čermák (2010) nepracuje s pojmom modálne slovesné perifrázy, ale radia tieto výrazy medzi modálne slovesá. Konkrétne používajú termín *modálne konštrukcie s infinitívom*. Tie vo svojej publikácii *Mluvnice současné španělštiny* (2010) zaraďujú do kapitoly, kde pojednávajú o moduse a modalite.

Slovesný modus má podľa autorov morfológicky vyjadrovať určité významy, ktoré spadajú do širšej jazykovej kategórie modalít. Výrazové prostriedky tejto kategórie však môžu byť aj suprasegmentálne alebo lexikálne, nie len morfológické. Modalitu charakterizujú ako „psychicky motivovaný a jazykovými prostriedkami vyjadrený spôsob platnosti výpovedi“.

Tri základné zložky ľudskej psychiky dávajú vzniknúť piatim základným modálnym významom (MV): reálny, potencionálny, opytovací, vôľový, hodnotiaci. Základnými výrazovými prostriedkami kategórie modalít v rovine nevetnej výpovede alebo jednoduchej

vety sú suprasegmentálne prostriedky, medzi ktoré patrí intonácia, tempo, farba hlasu a iné. (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.248-249)

Autori upozorňujú, že v súvetiach je vyjadrovanie modality zložitejšie. Z modálneho hľadiska je rozdiel hlavne medzi priradovacím a podradovacím súvetím. V priradovacích súvetiach má každá veta svoju vlastnú vetnú aj výpovednú modalitu. Modálna platnosť je daná súčtom výpovedných a vetných platností jednotlivých hlavných viet. Na druhú stranu, v podradovacom súvetí sa uplatňuje aj súvetná modalita, ktorá sa vyjadruje dvoma typmi súvetných konštrukcií, a to lexikálno-súvetnou (mody súvetne zhodné, kongruentné) a morfológicko-súvetnou (mody nekongruentné). Vedľajšia veta nemá vlastnú výpoveď, a preto je to veta nevýpovedná. Z toho vyplýva, že podradovacie súvetie je vždy modálne homogénne. (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.256)

Ak opäť upriamime pozornosť na modálne významy, Zavadil – Čermák (2010) tvrdia, že jednotlivé druhy majú rôznu kongruentnú valenciu. MV vôľový je kongruenčne najsilnejší, MV hodnotiaci je slabší MV potencionálny je najslabší. Vo výsledku, každé sloveso, ale aj iný slovný druh, ktoré môže v modálnej časti fungovať ako nositeľ modálneho významu, je možné zaradiť do nasledovných skupín (cf. s.259):

- a) výrazy LM s modálnym významom reálnym
- b) výrazy LM s modálnym významom potencionálnym
- c) výrazy LM s modálnym významom vôľovým
- d) výrazy LM s modálnym významom hodnotiacim

Nás bude zaujímať skupina výrazov LM s modálnym významom vôľovým a potencionálnym, lebo tam sa môžu radiť modálne slovesá.

Teraz si rozvedieme termín, ktorým autori pomenúvajú modálne konštrukcie s infinitívom, a to klauzulárne modálne konštrukcie (viz. 2. kapitola). Pre modálne slovesá s infinitívom (*querer, tener que, deber, haber de, poder*) platí, že subjekty oboch sloviess musia byť rovnaké, teda $S_1 = S_2$. Ostatné slovesá alebo iné modálne výrazy, ktoré sa vyskytujú v modálnej časti priamo modálnych súvetí alebo klauzulárnych modálnych konštrukciách majú význam modálne-vecný. To znamená, že vedľa svojho vlastného modálneho významu vyjadrujú ešte akýsi odtieň jeho vecného uplatnenia. Autori uvádzajú ako príklad sloveso *querer* (význam vôľový intencný), okolo ktorého existuje celá rada modálne-vecných synonym ako *anhelar,*

desear, intentar, atď. (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.264-265)

Autori tu venujú viac pozornosti slovesu *querer* a *deber*. Keďže sloveso *querer* nie je predmetom nášho záujmu, budeme sa venovať len tomu, čo sa zmieňuje o slovese *deber*. Zdôrazňuje sa tu, že sloveso *deber*, s významom vôľovým nutnostným vyjadruje v spojení s infinitívom významový odtieň debitívny, ale ak sa spojí s predložkou *de*, dostáva význam potencionálny probabilitívny. Avšak autori na záver tvrdia, že v hovorenom jazyku, sú obidve konštrukcie zamieňané a je to skôr otázka normy spisovného jazyka. (cf. Zavadil – Čermák, 2010, s.266)

3.VYJADRENIE NUTNOSTI A MOŽNOSTI V ČEŠTINE A SLOVENČINE

V tejto kapitole sa bližšie pozrieme na to, ako sa nutnosť a možnosť vyjadruje v češtine a slovenčine. Budeme pracovať s dosiaľ získanými informáciami o perifrázach v španielskom jazyku, ktoré budeme porovnávať s novozískanými informáciami z publikácie *Průruční mluvnici češtiny* (2008) pre český jazyk a *Syntax slovenského jazyka I* (2012) pre slovenský.

V češtine a slovenčine sa nutnosť a možnosť vyjadruje hlavne pomocou lexikálnych prostriedkov, čiže pomocou modálnych sloves alebo modálnych prísloviak. Tieto lexikálne prostriedky sa podľa *Průruční mluvnice češtiny* (2008) môžu rozdeliť nasledovne:

1. výrazy, ktoré sa poja s infinitívom predikátu
  - a) vlastné modálne slovesá
  - b) modálne slovesá v širšom zmysle
  - c) modálne výrazy
2. výrazy, ktoré sa poja s vedľajšou vetou ale zároveň aj s jej infinitívnou nominalizáciou

Nás bude predovšetkým zaujímať skupina 1a), pretože tam patria modálne slovesá, ktoré sú predmetom našej práce, a to *muset*, *moci*, *mít* a *smět*. Patrí tu aj sloveso *chtít* ale to, ako sme už zmienili vyššie, nebude predmetom našej práce.

Prvú podobnosť so španielskymi opisnými väzbami nájdeme v tom, že výrazy z prvej skupiny tvoria s infinitívom významového slovesa nedeliteľnú jednotku, a teda zložený vetný člen.

Rozdiel by sme našli v tom, že v slovenčine a češtine sú tieto výrazy ponímané len ako modálne slovesá. Neberú ich ako konštrukcie, čo je dané tým, že čeština ani slovenčina (narozdiel od väčšiny románskych jazykov) obecné nedisponujú slovesnými väzbami ako systémovým prostriedkom na vyjadrovanie rôznych fáz deja. Môžeme sa tu však odvolať už na vopred spomínaný zložený prísudok. Ten tak isto, ako perifrázy, tvorí jedno neplnovýznamové sloveso a jedno plnovýznamové sloveso v infinitíve. Pre slovenčinu Pavlovič (2012) hovorí o tom, že neplnovýznamové slovesá majú oslabený význam (gramatikalizovaný), ale infinitívu istý význam predsa len dodávajú. Podľa toho rozdeľuje tieto pomocné slová na fázové, limitné, modálne a sponové. O modálnych sa vyjadruje nasledovne:

Modálne slovesá vyjadrujú modálne významy, a to vôľu, povinnosť, možnosť alebo schopnosť činiteľa

konať dej vyjadrený pripojeným slovesom. Svojím významom majú blízky vzťah ku gramatickej kategórii spôsobu (modu). Základné sú tieto: *chcieť, mať (povinnosť), musieť, môcť, dať, dať sa, smieť, vedieť*. (Pavlovič, 2012)

V tomto pojednávaní vidíme malú zhodu s českými lingvistami Zavadil – Čermák (2010), ktorí tieto modálne konštrukcie tak isto radia ku kategórii modalita (tj. k problematike slovesného spôsobu).

V *Průruční mluvnici češtiny* sa uvádza, že modálne slovesá *moci, muset* a *mít* môžu nadobudnúť dva alebo až tri rôzne významy. To isté platí aj pre modálne slovesá v španielčine. Na príklade *Petr musí Pavlovi pomáhat* je možné si tieto významy ukázať. Slovesom *muset* sa môže popisovať objektívny stav vecí – Peter je niekým alebo niečím nútený pomáhať Pavlovi. Druhý význam by vyjadroval vlastný postoj k realizácii obsahu predikátu – Peter nechce Pavlovi pomáhať, ale ja (hovoriaci) chcem aby mu pomohol. A posledný význam signalizuje rôznu mieru neistoty hovoriaceho o platnosti tohto obsahu – v tomto prípade sa vyjadruje vysoký stupeň presvedčenia o tom, že Peter určite Pavlovi pomáha. (cf. 2008, s.535)

4. MODÁLNE SLOVESNÉ PERIFRÁZY

V tejto kapitole by sme sa zamerali detailnejšie na jednotlivé modálne perifrázy, s ktorými budeme pracovať v praktickej časti tejto práce. Charakterizujeme si ich vlastnosti v španielčine a budeme sa opierať hlavne o Gómez Torrega (1988) ale aj o RAE (2010).

4.1. *Haber que* + infinitív

Čo sa týka slovesa *haber*, platí tu to isté ako pri predošlej perifráze (gramatikalizovaný význam, pomocné sloveso). Na rozdiel od nej však ide o neosobnú perifrázu čo znamená, že sa používajú len tvary tretích osôb singuláru alebo plurálu.

RAE (2010) nám doporučuje niekoľko vecí, ktorým by sme sa mali pri používaní tejto konštrukcie vyhnúť. Záměna by sa mali pripájať k infinitívu plnovýznamového slovesa (*Hay que decirlo*), mali by sme sa vyhnúť používaniu enklitických zámen prvej osoby plurálu a namiesto toho používať zámeno tretej osoby jednotného čísla (**Hay que despedirnos / Hay que despedirse*) (cf. 2010, s.540). Dôvodom je práve neosobná podstata slovesa *haber*.

Základná funkcia tejto konštrukcie je povinnosť alebo nutnosť (*Hay que estudiar mucho*). Napriek tomu, že sa jedná o neosobné sloveso sú prípady, keď sa s ňou obraciame na konkrétneho adresáta – povzbudzujeme ho alebo kárame. Gómez Torrego uvádza tieto príklady:

Hay que recuperarse, amigo mío, así no puedes seguir.

Hay que trabajar más si queréis salir adelante.

Ak pomocné sloveso *haber* nadobudne formu budúceho času, vyjadruje sa nielen povinnosť ale aj určitá rezignácia hovoriaceho (cf. 1988, s.81-82):

Habrá que hacerlo como dicen. (= no hay otra solución)

V spojení so slovesami *ver* a *fastidiarse* sa už stráca slovesný význam a nadobúda sa význam citoslovca (Gómez Torrego. 1988, s.82):

¡Hay que ver, qué mal se portó!

¡Hay que fastidiarse, lo tonta que eres!

4.2. *Haber de* + infinitív

Už hneď na úvod môžeme tvrdiť, že používanie tejto perifrázy upadá a v hovorovej španielčine sa už takmer nepoužíva. Význam slovesa *haber* je už vcelku gramatikalizovaný a vo väčšine prípadov sa používa už len ako pomocné sloveso pri zložených časoch.

Podľa Gómez Torrega (1988) môže mať táto väzba dva hlavné významy – vyjadrovanie určitého deja v budúcnosti a vyjadrovanie povinnosti. V oboch prípadoch sa však objavuje silná konkurencia iných perifráz, ktorých používanie je oveľa frekventovanejšie. V prípade významu budúcnosti sa tu objavuje perifrása *ir a + infinitív* (cf. 1988, s.76). Používanie konštrukcie so slovesom *haber de* vyznieva až archaicky, ako si to môžeme všimnúť na autorov príklade *Pronto ha de saberse lo que ocurrió en aquella ocasión*.

Čo sa týka vyjadrenia povinnosti, sú tu dve perifrázy s častejším užitím, a to *tener que + infinitív* a *deber + infinitív*. Tvrdí sa, že *haber de + infinitív* je najstaršia slovesná konštrukcia a dnes je vnímaná veľmi literárne.

Vedľa štylistických rozdielov medzi väzbami *tener que / deber + infinitív* a väzbou *haber de + infinitív*, je dôležité zmieniť aj nekompatibilitu *haber de + infinitív* so zloženými infinitívami (Gómez Torrego, 1988, s.76-77). Môžeme si to porovnať v nasledujúcich autorových príkladoch:

Tuvimos que / debimos haberlo matado.

*Hubimos de haberlo matado.

Gómez Torrego (1988) uvádza u *haber de + infinitív* ešte jeden význam, ktorý táto perifrása nadobúda a ten sa týka zvolacích viet pri posilnení negácie alebo potvrdenia niečoho očividného s akýmsi nádychom prekvapenia. Vo svojich príkladoch ju porovnáva aj s perifrázou *ir a + infinitív* (cf. 1998, s.79):

¿Sabes tocar el piano?

-¡Qué he de saber! (= no sé)

-¡Qué voy a saber!

¿Cómo encontraste trabajo?

-¡Cómo habría de encontrarlo, buscándolo!

-¡Cómo iba a encontrarlo! (=evidentemente, buscándolo)

4.3. Deber (de) + infinitív

Napriek podobnosti týchto dvoch perifráz, sa ich významy výrazne líšia. *Deber + infinitív* vyjadruje povinnosť v zmysle rady (*Debe estudiar más – mal by sa viac učiť aby sa dostal na školu akú chce*), kdežto *deber de + infinitív* vyjadruje hypotézu alebo dôvod určitej skutočnosti (*Debe de tener un trabajo nuevo – predpokladaný dôvod prečo má niekto viac peňazí*).

V španielčine sa však objavuje zamieňanie týchto perifráz a ich významov. V starých textoch sa objavuje varianta *deber de* vo význame povinnosti. Gómez Torrego (1988) tvrdí, že by v

tomto prípade šlo o hyperkorektnosť (*Debes de estudiar si quieres aprobar*). Zároveň však tvrdí, že sa opačná situácia, keď sa význam povinnosti zamení za význam odhadu, nepovažuje za vážnu chybu (*Este chico debe ser muy listo porque saca unas notas estupendas*) (cf. 1988, s.89).

Konštrukcia so slovesom *deber de* a plnovýznamovým slovesom v prezente nemá, narozdiel od konštrukcie so slovesom *deber*; význam futura. Vzt'ahuje sa totiž len na prítomnosť (Gómez Torrego, 1988, s. 91).

*Dentro de unos días debe de hacer mucho frío.

En este momento debe de hacer mucho frío.

4.4. Tener que + infinitív

Sloveso *tener* je v tomto spojení úplne gramatikalizované, svoj pôvodný posesívny význam si do modálnej perifrázy neprenáša.

Táto perifrása v sebe nesie význam povinnosti v pravom slova zmysle – kvôli určitým okolnostiam je nevyhnutná, nútená a objekt sa z nem nemôže vymaniť (*El lunes María tiene un examen así que tiene que estudiar mucho* – okolnosť, že Mária bude mať v pondelok test ju núti k tomu, aby sa učila). V tom spočíva hlavný rozdiel medzi významom *tener que* a *deber* + infinitív, kde je obligátnosť oveľa slabšia.

Gómez Torrego (1988) pridáva ďalšiu hodnotu tejto perifrázy a to v prenesenom význame, keď sa toto spojenie môže objavovať v zmysle lamentovania alebo vyčítania, najčastejšie v spojení s adverbiom *siempre* (cf. 1988, s.83):

¡Siempre tienes que ser tú el que dé la cara!

Pokiaľ má pomocné sloveso *tener* formu minulého času, jeho význam už nie je vnímaný ako príkaz, respektíve povinnosť, ale ako skutočnosť, ktorá musela nastať:

Eso es lo que hizo, y para ello tuvo que hacer grandes sacrificios.

4.5. Poder + infinitív

Hneď na úvod svojej podkapitoly o perifráze *poder* + *infinitív* nás Gómez Torrego upozorňuje, že mnoho gramatikov túto konštrukciu nepokladá za perifrázu, pretože sloveso *poder* nie je gramatikalizované (cf. 1988, s.92). Avšak sloveso *poder* v tejto konštrukcii nadobúda niekoľko významov, z ktorých aspoň jeden je čiastočne gramatikalizovaný. Okrem toho, táto konštrukcia splňa aj ostatné podmienky, ktoré by slovesná perifrása mala mať.

Gómez Torrego (1988) hovorí o troch hlavných hodnotách modality tohto slovesa – možnosť,

povolenie a schopnosť. Ktorú z týchto hodnôt nadobudne, podľa autora závisí od syntaktickej polohy a zároveň aj od negácie slovesa *poder* (cf. 1988, s. 92-93):

Juan tiene que poder venir mañana.

Juan puede tener que venir mañana.

V prvej vete je vyjadrený význam Juanovej schopnosti prísť – musí byť schopný prísť. Naopak v druhej vete, je význam možnosti – je možné, že bude musieť prísť.

V ďalšej dvojici príkladov je vysvetlený rozdiel v negácii slovesa *poder*:

Juan puede no venir mañana.

Juan no puede venir mañana.

V prvom príklade sa neguje sloveso *venir* a tak veta nadobúda význam možnosti, že Juan možno nepríde. V druhej vete je negované sloveso *poder* čím sa neguje Juanova schopnosť zajtra prísť alebo to môže byť význam povolenia, čo by znamenalo, že Juanovi nie je povolené zajtra prísť. Hranica medzi týmito dvoma významami je veľmi tenká a niekedy veľmi ťažko rozlíšiteľná. Gómez Torrego (1988) tvrdí, že ak je jasný význam schopnosti, tak sa infinitív nemusí v odpovedi na otázku opakovať a tak isto sa nepovoľuje pronominalizácia infinitívu (cf. 1988, s.95). Autor uvádza konkrétne tieto dva príklady:

¿Quieres ayudarme?

– *No puedo (ayudarte).*

– **No lo puedo.*

Pri spojení slovesa *poder* a infinitívu slovesa *ser* už nevzniká modálna perifráza ale modálny príslovečný výraz *puede ser que*, ktorý sa svojím významom blíži *tal vez, posiblemente* (možno, pravdepodobne).

Dochádza tu však aj k tomu, že sloveso *ser* sa vynechá a sloveso *poder* sa pripája rovno k spojke *que* a tak nám opäť vznikne príslovečný výraz *puede que*, kde však prvý element stratil všetok slovesný význam. Význam vety sa však nemení. Môžeme si to všimnúť na príklade *Puede (ser) que el lunes vengan.*

Ďalší z významov, ktorý Gómez Torrego (1988) pripisuje tejto konštrukcii, je význam úctivého rozkazu. Úcta sa prehlbuje ešte viac ak sa sloveso *poder* ocitá vo forme jednoduchého kondicionálu (cf. 1988, s. 95) – *Ya podéis sentaros* (= sentaos ya) / *Podrías darme un cigarrillo?* / *Te puedes callar de una vez?* (= cállate de una vez).

Jednou zo zaujímavostí slovesa *poder* je možnosť ho v určitých kontextoch nahradiť

slovesami *deber* a *saber* (Gómez Torrego, 1988, s. 96-97). To isté sa odohráva aj v českom a slovenskom jazyku. Schopnosť, respektíve neschopnosť, niečo vykonať sa môže vyjadriť buď slovesom *môcť* alebo *vedieť*.

Nunca podré (=sabré) nadar tan bien como tú. - Nikdy nebude môcť (=vedieť) plávať tak dobre ako ty.

Si querías que te lo dijera, podías (debías) haberlo dicho. - Ak si chcel aby som ti to povedala, mohol si (mal si) to povedať.

5. PRAKTICKÁ ČASŤ

V teoretickej časti sme sa venovali charakteristike slovesných perifráz. Nás predovšetkým zaujímali tie, ktoré sa poja s infinitívom. Zároveň sme si vymedzili skupinu modálnych perifráz, ktoré sú kľúčové pre našu prácu.

Praktická časť bude pozostávať z korpusovej analýzy týchto modálnych perifráz, a to *haber de / haber que / deber (de) / tener que / poder* + infinitív. V rámci tejto analýzy sa zameriame aké ekvivalenty sa volia v preklade do českého a slovenského jazyka. Bude nás zaujímať predovšetkým preklad, pretože ani jeden z daných jazykov nedisponuje modálnymi slovesnými perifrázami. Tým môžeme pozorovať aké rôzne prostriedky sa využívajú pri prekladoch. Zároveň nás bude zaujímať aj frekvencia s akou sa jednotlivé perifrázy vyskytujú.

Pre toto skúmanie sme využili databázu korpusu InterCorp, ktorý funguje ako akademický projekt pod záštitou Ústavu českého národného korpusu Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej. Konkrétne sme používali paralelné korpusy česko-španielsky a slovensko-španielsky. Pracovali sme s najnovšou verziou InterCorpu, ktorá je spustená od začiatku júna 2015.

5.1. Obecné problémy

Paralelný korpus je vynikajúcim nástrojom pri skúmaní prekladov určitého javu do rôznych jazykov. Pri našej analýze sme vychádzali len z prác pôvodom španielskych autorov.

V paralelných korpusoch sme odkázaní hlavne na beletriu. Česko-španielsky korpus je pomerne rozsiahly. Pri slovensko-španielskom korpuse sme narazili na prvý problém. Pozostáva totiž len z jedného beletristického diela. Tým by sme boli odkázaní na idiolekt jedného hovoriaceho a prekladateľa, čo by nám mohlo naše poznatky výrazne skresliť. Pre väčšie množstvo dát sme tu preto zaradili aj záznamy z Európskeho Parlamentu, taktiež od hovoriacich hispánskeho pôvodu.

Pri práci s korpusom však treba byť opatrný, pretože počas našej analýzy sme narazili aj na niekoľko preklepov, hlavne v španielskom jazyku. Tak isto sa stávalo, že zobrazené úseky medzi sebou nezodpovedali.

6. VÝSLEDKY ANALÝZY V ČESKOM PARALELNOM KORPUSE

Pri každej analýze budeme používať prvých 100 výskytov z danej perifrázy. Výsledky budú premiešané aby sme dosiahli väčšiu rozmanitosť autorov a diel a nepracovali len s jedným autorom. V poznámkach pod čiarou budeme uvádzať meno autora a názov diela, z ktorého pochádzajú príklady, ktoré používame.³

6.1. *Haber que* + infinitív

V subkorpuse sa objavilo 837 výskytov tejto perifrázy. Objavilo sa nám tam len 5 rozličných paradigiem, z ktorých jedna výrazne prevyšovala nad ostatnými. Je to paradigma *había que*. Pravdepodobne je to do istej miery dané typológiou textov, ktoré máme k dispozícii, t.j. beletria, kde sa táto forma používa vo veľkej miere, pretože sú prevažne rozprávané v minulom čase. Preto tejto paradigme budeme venovať najväčšiu pozornosť.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Haber que	1
Ha habido que	1
Hubo que	9
Había que	85
Hubiera que	4

a) *Había que*

Pri preklade tejto paradigmy najviac prevládalo sloveso *muset*, ale tesne za ním bolo spojenie *být (po)třeba*. V niektorých prípadoch si tu perifrása *haber que* + infinitív udržala svoju neosobnosť, o čom svedčia neosobné ekvivalenty aj v českom jazyku, ako napríklad *být nutné*, *být nezbytné*, *být zapotřebí*. V rovnakom počte boli zastúpené prípady, kedy sa perifrása prekladala inak. Objavilo sa aj sloveso *mit*, *potřeba* a v jednom prípade aj sloveso *nesmět*. Niekoľkokrát sa perifrása ani nepreložila vôbec, raz len tá časť, ktorú tvorí plnovýznamové sloveso a vo zvyšných prípadoch sa na preklad použilo úplne iné sloveso. Následujúce príklady su ukážkou, kedy prekladatelia použili iné preostriedky pri preklade ako očakávané slovesá (*muset*, *být potřeba*, *mit*).

...pero era siempre cuando estábamos jugando y **había que** ganar o perder pero nada de abrazos.

...ale bylo to vždycky, když jsme hráli a šlo o to vyhrát nebo prohrát, ne o nějaké objímání. ⁴

...sólo **había que** cambiar algunos nombres, Mussolini en vez de Stalin, Stalin en vez de Trotski...

...jen stačilo vyměnit pár jmen, dát Mussoliniho místo Stalina, Stalina místo Trockého...⁵

3 Všetky príklady su čerpané z paralelného korpusu InterCorp, ktoré boli v korpuse prítomné v dňoch, v ktorých analýza prebiehala (od 2.7. do 21.7.2015).

4 Cortázar, Julio – Final del juego

5 Bolaño, Roberto – La literatura nazi en América

*Discutíamos sobre si a los caracoles **había que** llamarlos bigaros, magurios o carraquelas...
Dohadovali jsme se, jestli jsou šneci plži nebo mlži...⁶
...sentía las manos de Halder y Nisa que lo removían y le decían que **había que** marcharse.
...ho probudily ruce přátel, Halder a Nisa jím trásli a říkali mu, že už je čas odejít.⁷*

b) Ostatné paradigmy

V ostatných paradigmach prevažovalo v preklade sloveso *muset*. Ďalšími ekvivalentami boli už spomenuté sloveso *mít*, *potrebovat* a neosobné formy *být nutné* či *být potřeba*. So žiadnymi inými spôsobmi sme sa vo zvyšku paradigmiem nestretli.

6.2. Haber de + infinitív

Z tejto perifrázy sa nám v nami vytvorenom subkorpuse objavilo 1 405 výskytov. Medzi našou skúmanou vzorkou sa však objavili aj také, ktoré pre našu prácu nemali relevanciu, ako napríklad *¿Y qué hay de los otros?*, *¡Allí dentro había de todo!*. Z tejto perifrázy sa objavilo pomerne väčšie množstvo paradigmatov, a preto bude postup rovnaký ako v predošlej analýze. Vo väčšej miere sa budeme venovať len tým, ktoré mali väčšie zastúpenie. V tomto prípade sú to paradigmy *he de*, *había de* a *habría de*. Pri ostatných si uvedieme len prípady kedy bola perifráza preložená inak ako od predpokladaného ekvivalentu.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
He de	21
Había de	25
Habría de	19
Ostatné⁸	35

a) *He de*

Pri preklade tejto perifrázy sme sa stretli s niekoľkými spôsobmi. Jedným z nich je podmienovací spôsob, ktorý sa viaže hlavne so slovesom *mít*. Ten výrazne prevládal nad ostatnými spôsobmi prekladu. Zahrňujeme tu aj podmienkové súvetia.

*¿De quién **he de tener** miedo?
Z koho **bych měl mít** strach?⁹
...pero si **he de ser**te franco...
...ale **mám - li být** k tobě upřímný...¹⁰*

Pri ďalšom spôsobe použili prekladatelia ako ekvivalent sloveso *muset*.

⁶ Etxebarria, Lucía – Amor, curiosidad, prozac y dudas

⁷ Bolaño, Roberto – 2666

⁸ V tejto skupine je zarátaných ostatných 12 paradigmiem.

⁹ Cela, Camilo José – La familia de Pascual Duarte, (preklad: Jarmila Kvapilová)

¹⁰ Mendoza, Eduardo – La verdad sobre el caso Savolta

...y además **he de decir** que tampoco es una pelandusca...

...a kromě toho **musím říct**, že taky není žádná coura...¹¹

He de confesar que también eso me deslumbró un poco.

Musím přiznat, že mě nakonec přesvědčilo i tohle.¹²

Za jednu velkou skupinu by sa dal označiť iný spôsob prekladu, kam by patrila zvyšná časť prekladov. Patrí tu sloveso s významom budúceho času, vynechanie pomocného slovesa *haber de* alebo nahradenie celej väzby iným slovným spojením. V našej vzorke sa objavili aj dve zvolacie vety. V nasledujúcom príklade vidíme, že to má nádych podmieňovacieho spôsobu.

¡Pues qué **he de hacer**...!

Co bych udělala?...¹³

¡pues no **he de quererlo**...!

Já že nechci!...¹⁴

Ďalej boli použité preklady ako *popravdě* (*si he de decir verdad*), *nemohu* (*nada he de apreciar tanto*), *předpokládám* (*he de suponer*) a *najdu* (*Le prometo que he de encontrar...*).

V posledných dvoch prípadoch vidíme, že sa preložila len tá časť perifrázy, ktorú tvorí plnovýznamové sloveso.

b) *Había de*

V našej vzorke bolo 25 výskytov tejto paradigmy. Z toho sa však viac než polovica objavuje len u jedného autora, čím by naše výsledky mohli byť skreslené tým, že ide o idiolekt jedného človeka. Pri preklade tejto perifrázy sa uplatnili nasledovné spôsoby: sloveso *mít*, zánik pomocného slovesa a preklad len toho plnovýznamového, sloveso *muset* a *nemoci*, podmieňovací spôsob a raz sa to preložilo opisným spôsobom.

- *Mít*:

...una condición de los adultos que **había de serme** muy útil como escritor...

...jednu vlastnost dospělých, která **mi** jako spisovateli **měla být** velice užitečná...¹⁵

...un señor con los bienes que **había de legar** a su hijo...

...jistý šlechtic z majetku, který po něm **měl zdědit** jeho syn...¹⁶

- Použitie len plnovýznamového slovesa:

...Arcadio **había de revivir** los pasos perdidos en el salón de clases...

...**vzpomínal** na ony tiché kroky v prázdné učebně...¹⁷

... "el abad Joaquín Calabrés dijo que éste **había de salir** de España".

11 Marsé, Juan – Rabos de lagartija

12 Pérez-Reverte, Arturo – La tabla de Flandes

13 de Unamuno, Miguel – Nada menos que todo un hombre

14 De Unamuno, Miguel – Abel Sánchez

15 García Márquez, Gabriel – Vivir para contarla

16 Bécquer, Gustavo Adolfo – Leyendas

17 García Márquez, Gabirel – Cien años de soledad

... "opat Joaquín Calabrés řekl, že ten, kdo to uskuteční, **vyjde** ze Španělska."¹⁸

- Podmieňovací spôsob:

...la dolencia letal **había de perseguirla** de todos modos hasta el último rincón de la tierra.

...ona smrťící choroba **by ji** stejně **pronásledovala** až do nejzazších končin světa.¹⁹

- Slovesá *nemocht* a *muset*:

...en cuyo río de aguas imprevisibles **no se había de meter**...

...do jejíchž nevyzpytatelných vod **se nemohl vrhnout**...²⁰

La memoria **había de extraviar** las palabras...

Paměť **musela zkreslit** slova...²¹

c) *Habría de*

Poslednou najrozšírenejšou paradigmou je *habría de*. V tomto prípade prevládal preklad s významom budúceho času a podmieňovací spôsob, v ktorom sa tiež odkazuje do budúcnosti. Z gramatického hľadiska, forma jednoduchého kondicionálu môže totiž odkazovať k prítomnosti ale aj k budúcnosti.

...en una costumbre que, según el viejo, **habría de prolongarse** hasta su muerte.

Stala se zvykem, který, podle slov starého pána, **budou zachovávat** až do jeho smrti.²²

...comprendí que nunca más **habría de volver a abandonarme**...

...uvědomil jsem si, že **už mě** nikdy **neopustí**...²³

Mi abuela no sólo escogió muy bien al médico que **habría de operarla**...

Babička nejenže si velmi bedlivě vybrala lékaře, který **by ji měl operovat**...²⁴

-¿Por qué **habría de ayudarnos** el poli ese?"

"Proč **by nám chtěl** ten policajt **pomáhat**?"²⁵

V ostatných prípadoch sa vyskytovalo opäť sloveso *muset*, *mít*, preklad len plnovýznamového slovesa alebo úplne iným spôsobom (ustálené slovné spojenia):

Él no tenía más que diecisiete años cuando yo le conocí y galleaba entonces creyendo que **el mundo habría de ser suyo** ...

Když jsem ho poznala, bylo mu teprve sedmnáct a **chystal se dobýt svět**...²⁶

d) Ostatné paradigmy

Vo zvyšných paradigmách sa väčšinou opakovali tie isté preklady ako v tých hlavných. Preto si uvedieme len tie, ktoré sa im vymykali.

18 Carpentier, Alejo – El arpa y la sombra

19 García Márquez, Gabirel – Cien años de soledad

20 García Márquez, Gabriel – Otoño del patriarca

21 Marsé, Juan – La muchacha de las bragas de oro

22 Fuentes, Carlos – La muerte de Artemio Cruz

23 Llamazares, Julio – La lluvia amarilla

24 Allende, Isabel - Retrato en sepia

25 Marsé, Juan – Rabos de lagartija

26 Laforet, Carmen - Nada

*Y eso que, si **hemos de hacer caso a lo que dice**, yo soy lo que debería ser una mujer.*

Přítom podle toho, co říká, jsem prototyp ideální ženy.²⁷

Namiesto slovíes *muset a mít* sa objavil aj preklad *být nucen*:

*Jaime Astarloa **hubo de reconocer** que aquella mujer...*

*Jaime Astarloa **byl nucen uznat**, že tahle žena...²⁸*

Medzi našou vzorkou sa vyskytli aj tri neurčitky. Raz prekladateľ použil budúci čas slovesa *muset*, no v ďalších boli použité iné prístupy. V jednom prípade bol využitý úplne iný preklad, ktorý prekladateľ mohol zvoliť kvôli lepšej zrozumiteľnosti textu:

*...y pude llegar a Miralles sin **haber de dar rodeos** buscando aceras en sombra.*

*...a tak jsem do Miralles **došel bez zbytečných oklik** po chodnících ve stínu.²⁹*

Posledný ekvivalent, ktorý bol pri preklade neurčitku použitý, bol podmieňovací spôsob, kde opäť došlo k prekladu len plnovýznamového slovesa a pomocné sloveso *haber* zostalo zamlčané:

*Sólo me faltaba **haber de preocuparme** de la imagen que tuviera de mí...*

*To by tak scházelo, abych si **dělal starosti**, jaký má ze mě dojem...³⁰*

Pri rozборе modálnej perifrázy *haber de* + infinitív sme si mohli všimnúť, že najčastejšie použitým ekvivalentom bol podmieňovací spôsob, budúci čas, slovesá *muset* a *mít* ale tak isto mnohí prekladatelia však priamy preklad perifrázy zamlčali. Vidíme, že v beletrii je táto perifráza pomerne rozšírená. V ústnom prejave by situácia mohla byť odlišná a tým, by sa potvrdilo, že patrí medzi zastaralé perifrázy. Na základe tejto korpusovej analýzy to však nevieme dokázať.

6.3. *Deber de* + infinitív

Postup pri tejto perifráze bol rovnaký – vytvorili sme si vlastnú vzorku zo 100 náhodných výskytov všetkých paradigm perifrázy *deber de* + infinitív. V nami vytvorenom subkorpuse sa objavilo len 928 výskytov.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Debes de	2
Debemos de	2
Debéis de	1
Deben de	10
Debí de	1

²⁷ Pérez-Reverte, Arturo – La tabla de Flandes

²⁸ Pérez-Reverte, Arturo – El maestro de esgrima

²⁹ Tusset, Pablo – Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

³⁰ Tusset, Pablo – Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

Debió de	16
Debieron de	1
Debía de	60
Debían de	6
Debería de	1

Viac ako polovicu nám zabralo paradigma *debía de*. Môžeme si všimnúť, že pri skúmaní perifrázy *haber de* + infinitív táto paradigma tak isto prevládala nad ostatnými. Dôvod tu bude pravdepodobne rovnaký, a to je pôvod textov. Avšak je tu úpadok vo výskytoch paradigiem *debería(n) de*. Pri analýze budeme venovať väčšiu pozornosť početnejším skupinám, v tomto prípade *debía de*, *debió de* a *deben de*, a následovne si vyzdvihneme aj odlišnosti v ostatných skupinách paradigiem.

a) *Debía de*

Najčastejšími ekvivalentmi, ku ktorým sa prekladatelia uchýlili bolo sloveso *muset* a rôzne častice, z ktorých najviac prevládali *asi*, *zřejmě*, *nejspíš* alebo *určite*. Tak isto sa objavili aj varianty slovesa *(ne)moct*. Avšak objavilo sa aj zopár prekladov, ktoré nezapadajú do žiadnej z týchto skupín.

- Častice:

No debía de reconocerme del todo, seguramente le sonaba mi cara...

*Así me úplně nepoznal, určitě se mu moje tvář míhala před očima...*³¹

El vicario debía de creer que en la vida real la gente se pegaba como en el cine.

*Vikář si zřejmě myslel, že ve skutečném životě se lidé perou jako ve filmu.*³²

...don Gaspar debía de tener a mi ilustre antecesor bien agarrado por el pescuezo.

*...don Gaspar mého váženého předchůdce nejspíš pořádně držel pod krkem.*³³

- Sloveso *muset*:

En aquellos tiempos yo debía de ser muy veleta...

*Musela jsem být velmi přelétavá...*³⁴

...esta vez al revés, debía de ser la más móvil de los vecinos siempre arriba y abajo...

*...tentokrát to bylo naopak, musela se ze všech sousedů nejvíc pohybovat, pořád nahoru a dolů...*³⁵

...dijo que el tipo aquel debía de tener la vejiga del tamaño de un pulmón.

*...prohlásil, že ten chlap musí mít močák velký jako plíci.*³⁶

- Sloveso *(ne)moct*:

31 Marías, Javier - Mañana en la batalla piensa en mí

32 Pérez-Reverte, Arturo – La piel de tambor

33 Pérez-Reverte, Arturo – La piel de tambor

34 Allende, Isabel – Inés del alma mía

35 Marías, Javier - Mañana en la batalla piensa en mí

36 Bolaño, Roberto - 2666

...la Bestia Negra no **debía de haberle pasado desapercibida**.

...porque Černé Šelmy si rozhodně **nemohl nevšimnout**.³⁷

Eso **debía de abarcar** desde la plaza Calvo Sotelo...

To **může být** někde od náměstí Calvo Sotelo...³⁸

- Ostatné prípady:

Do tejto skupiny spadá preklad tejto paradigmy len ako plnovýznamové sloveso ale aj úplne vynechanie perifrázy a nahradenie iným celkom.

...en lugar de agradecerlo, que es lo que **debía de hacer**, anda a lo suyo,...

...místo aby jim za to poděkoval, jak se sluší a patří, dělá si dále svoje,...³⁹

El caso es que a los del grupito les **debía de parecer** que un comando...

Věc se měla tak, že chlapci **dostali nápad**, že pořádné komando...⁴⁰

b) *Debió de*

V preklade tejto paradigmy sme nenarazili na žiadny iný ekvivalent než rôzne formy od slovesa *muset* a opäť sa objavili aj častice, a to *zřejmě, patrně, asi* a *určitě*.

Eso **debió de hacerlo** alguien, después.

To všechno **musel** někdo **udělat** až potom.⁴¹

Debió de anunciar mi visita, porque un criado me aguardaba frente a la verja del ascensor cuando éste se detuvo en el piso cuarto.

Patrně ohlásil moji návštěvu, protože když se výtah ve čtvrtém poschodí zastavil, očekával mě u jeho dveří sluha.⁴²

c) *Deben de*

V tretej narozšírenejšej skupine paradigiem sa situácia opakuje. Ako ekvivalenty sa objavujú opäť rôzne tvary slovesa *muset*, častice *asi, zřejmě, určitě, jistě, nejspíš* a *snad* a jeden prípad, keď sa opäť perifráza pri preklade vynechala.

...algunos espectadores **deben de estar** aún **tratándose** de aquel brote esquizofrénico...

...někteří diváci **se z toho záchvatu schizofrenie zotavují** dodnes...⁴³

d) Ostatné paradigmy

Medzi zbytkom prekladov sa objavujú tie isté ekvivalenty ako doteraz – sloveso *muset* a častice *asi, určitě, zřejmě*. Objavil sa tu aj podmieňovací spôsob, vynechanie perifrázy a sloveso *nemít*.

-Bien, os diré qué creo que **debemos de hacer** y escucharé vuestra opinión.

37 Tusset, Pablo - Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

38 Tusset, Pablo - Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

39 Delibes, de Miguel – Cinco horas con Mario

40 Etxebarria, Lucía – Beatriz y los cuerpos celestes

41 Pérez-Reverte, Arturo – La tabla de Flandes

42 Mendoza, Eduardo – La verdad sobre el caso Savolta

43 Marías, Javier – Salvajes y sentimentales

"Dobrá, řeknu vám, jak myslím, že bychom měli postupovat, a vyslechnu si váš názor."⁴⁴

...que las durmientes **debían de sentirse** aún acariciadas en sueños.

...že spící ženy to ve snu **cítily** jako laskání.⁴⁵

-Pero yo soy rey, Josar, y no **debí de perderla** por muy bella que fuera la bailarina...

"Jenže já jsem král, Josare, a **já jsem ji ztratit neměl**, at' byla ta tanečnice sebekrásnější..."⁴⁶

Po skúmaní tejto perifrázy môžeme dôjsť k záveru, že platí to, čo sme si tvrdili v teoretickej časti. Vyjadruje sa ňou hypotéza o určitej skutočnosti a preto sa pri preklade, okrem slovesa *muset* (vo väčšine prípadov v minulom čase), často objavuje použitie častíc *asi*, *zřejmě*, *nejspíš*, atď.

6.4. Deber + infinitív

V nami vytvorenom subkorpuse sa objavilo 8 603 výskytov. Vzhľadom na tento vysoký počet a na veľké množstvo rôznych paradigiem sme sa rozhodli, že sa budeme venovať len prvým 4 skupinám, ktoré sa v našej vzorke 100 prvých náhodných výsledkov ocitli v najvyššom počte. Sú to konkrétne paradigmy *debo*, *debe*, *debió* a *debía*. Z každej budeme skúmať prvých 25 náhodných premiešaných výskytov.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Debo	11
Debe	19
Debió	10
Debía	20
Ostatné ⁴⁷	40

a) Debo

Z tejto paradigmy sa v našom subkorpuse objavilo 714 výsledkov. Avšak mnohé výsledky sú tvorené plnovýznamovým slovesom *deber* vo význame *dĺžiť*, ktoré netvorí perifrázu. Najčastejším prekladom tejto paradigmy bolo opäť sloveso *muset*. Za ním nasledovalo, v prípade záporneho tvaru perifrázy, sloveso *nesmít*. Objavili sa aj ekvivalenty ako *potřebuji*, *snad*, podmieňovací spôsob ale aj úplne odlišné preklady.

- Odlišné preklady

En cuanto a por qué nadie le informó, debo recordarle que al regresar al campamento usted

44 Navarro, Julia – La Hermandad de La Sábana Santa

45 Roa Bastos, Augusto – Yo el supremo

46 Navarro, Julia - La Hermandad de La Sábana Santa

47 Do tejto skupiny zaraďujeme ďalších 12 paradigiem.

mismo dio órdenes precisas de que le dejaran dormir hasta el amanecer.

*A nikdo vás neinformoval proto, že sám jste po návratu do tábora přikázal, aby vás nechali spát až do rána. **Vzpomínáte si?**⁴⁸*

***Debo entregarme** en cuerpo y alma a esta tarea.*

Nedokázala bych ho splnit, kdybych měla city a mysl rozpolcené mezi své povinnosti a tebe.⁴⁹

*No **debo ser visto** por los guardias del Sanedrín.*

Nechci, aby mě viděly stráže sanhedrinu.⁵⁰

- *Muset*

***Debo confesar** que no me sentí sorprendido.*

Musím přiznat, že mne to nepřekvapilo.⁵¹

- Podmieňovací spôsob

*«Soy yo el que **debo felicitar**te»*

"Já bych měl pogratulovat tobě"⁵²

- *Nesmít*

*Me dicen que no **debo mirarte** con ojos de madre...*

*Říkají mi, že na tebe **nesmím hledět** očima matky...⁵³*

b) *Debe*

Z tejto paradigmy sa nám v našom subkorpuse objavilo 1 535 výskytov. Opäť však nie všetky budú vykazovať vlastnosti perifrázy *deber* + infinitív. V prekladoch nám opäť prevláda sloveso *muset*, sloveso *mít* a skupina prekladov, kde sa pri preklade použili iné prostriedky. Objavujú sa však aj prípady podmieňovacieho spôsobu a zvyšných prekladov tvoria častice *asi*, *jistě*, *určitě*, *zřejmě*, príslovka *nelze*, sloveso *nemoct* a preklad len plnovýznamového slovesa, pričom každá z týchto možností sa objavila len raz.

- *Muset*

*...dice que es tan buena que **debe aprovecharse**, y le sugiere borrar la silueta humana...*

*...říká, že je tak dobrá, že **se musí využít**, a navrhuje mu vymazat siluetu člověka...⁵⁴*

- *Mít*

***Debe vestirse** y acompañarnos de inmediato.*

*"**Máte se obléct** a jít hned s námi."⁵⁵*

- Iný preklad

*Del cuerpo no se **debe abusar**.*

48 Sierra, Javier – El secreto egipcio de Napoleón

49 Vargas Llosa, Mario – El paraíso en la otra esquina

50 Mendoza, Eduardo – El asombroso viaje de Pomponio Flato

51 García Márquez, Gabriel – La hojarasca

52 Vargas Llosa, Mario – El paraíso en la otra esquina

53 Allende, Isabel - Paula

54 Marsé, Juan – Rabos de lagartija

55 Sierra, Javier – El secreto egipcio de Napoleón

*Tělo potřebuje své.*⁵⁶

*...parece que se le **debe sacar provecho**.*

*...zdá se, že se z toho dá něco vytěžit.*⁵⁷

*...a quien **debe amar** en cada una de sus reencarnaciones.*

*...jehož je jí předurčeno milovat v každém z jejich vtělení.*⁵⁸

- Ostatné

*...sin desconocer tampoco que no **debe mirarse** a las estrellas con microscopio y con telescopio a un infusorio...*

*Nepřehlížel ani, že se na hvězdy **nelze dívat** mikroskopem a nálevníka pozorovat teleskopem...*⁵⁹

*...qué manera de tener pelos, casi no se le ve la frente, le crecen sobre las cejas, no **debe ser cómodo** tener esa peluca ...*

*...jaké ten měl vlasy, málem mu ani nebylo vidět čelo, rostou mu nad obočím, vždyť ani **nemůže být** pohodlné mít takovou paruku...*⁶⁰

c) *Debió*

Celkovo sa v našom subkorpuse objavilo 645 výskytov tejto paradigmy. V našej vzorke opäť pri prekladoch prevládlo sloveso *muset*. Objavilo sa aj sloveso *mít*, podmieňovací spôsob a častice *zřejmě*, *asi* a *možná*.

*Aunque no sospechaba aún que mi vida merecería ser contada, aquel viaje **debió ser registrado** en detalle...*

*Ačkoli jsem netušila, že můj život bude stát za vyprávění, ta cesta by stála za to, **aby byla** podrobně zaznamenána...*⁶¹

*La carta de Pascual Duarte a don Joaquín Barrera **debió escribirla** al tiempo de los capítulos XII y XIII...*

*Dopis P. D. donu Joaquínu Barrerovi **je psán asi** v době, kdy pracoval na XII. a XIII. Kapitole...*⁶²

d) *Debía*

Z tejto paradigmy sa nám objavilo 2 262 výskytov. Ale aj tu sa situácia pri preklade opakovala. Väčšinou sa objavovalo sloveso *mít*, sloveso *muset*, častice *bezpochyby* a *určitě* a dva prípady keď sa perifráza preložila úplne inak.

*A cambio de mis tareas, además **debía lavar y planchar** toda la ropa, incluso la de cama, y limpiar el cuarto.*

*Oplátkou za úkoly, které mi připadly spolu s praním a žehlením veškerého prádla, včetně ložního, a úklidu pokoje.*⁶³

56 Delibes, Miguel – Cinco horas con Mario

57 Cela, Camilo José – La Colmena

58 Allende, Isabel – Retrato en sepia

59 Unamuno, Miguel de - Niebla

60 Vargas Llosa, Mario – La ciudad y los perros

61 Allende, Isabel – Inés del alma mía

62 Cela, Camilo José – La familia de Pascual Duarte

63 Valdés, Zoé – La nada cotidiana

Se había venido de Europa coma sargento artillero, a cargo de una batería de la casa Krupp, que debía competir con la Schneider y otras firmas armamentistas en las afueras de Buenos Aires, para una propuesta del gobierno argentino.

Přijel z Evropy jako seržant dělostřelectva. Vypravila ho zbrojařská společnost Krupp, aby se s jejich dělem zúčastnil na předměstí Buenos Aires tendru na zakázku argentinské vlády proti firmě Schneider a dalším konkurenčním podnikům.⁶⁴

Po analýze perifrázy *deber* + infinitív si môžeme všimnúť, že pri preklade značne prevládajú slovesá *muset* a *mít*, čím sa zvýrazňuje jej charakter vo význame povinnosti, rady. Tým by sme ju mohli odlišiť od perifrázy *deber de* + infinitív, kde vo väčšej miere prevládajú rôzne častice.

6.5. Tener que + infinitív

Tener que + infinitív by so svojimi 5 753 výskytmi bola druhá najrozšírenejšia perifráza v našom subkorpuse. Opäť budeme skúmať len tie paradigmy, ktoré mali najpočetnejší výskyt, v tomto prípade to bude *tengo que*, *tuvo que*, *tenía que* a *tendría que*. Opäť sa budeme u každej paradigmy venovať prvým 25 náhodným výskytom.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Tengo que	14
Tuvo que	13
Tenía que	25
Tendría que	8
Ostatné⁶⁵	40

a) *Tengo que*

Celkovo sa z tejto paradigmy v našom subkorpuse objavilo 648 výskytov. Pri tejto paradigme značne prevažuje ako ekvivalent sloveso *muset*. Objavili sa dva prípady kedy sa použilo sloveso *mít* a jeden prípad iného prekladu a jeden, keď sa z perifrázy preložilo len plnovýznamové sloveso.

Bueno, ahora tengo que marcharme.

Tak, a teď musím jít.⁶⁶

¿Por qué tengo que ser como tú?

Proč mám být jako ty?⁶⁷

⁶⁴ Coloane, Francisco – Tierra del Fuego

⁶⁵ Táto skupina obsahuje ďalších 14 paradigiem.

⁶⁶ Cercas, Javier – Soldados de Salamina

⁶⁷ Cortázar, Julio – Alguien que anda por ahí

*Yo que soy un sin camisa / un baile **tengo que dar** / y en lugar de guitarras...*

Já, který jsem bez košile, / chci už do tance se dát, / jenomže namísto kytar...⁶⁸

*La estación está cerca, sólo **tengo que cruzar** Lothian Road.*

*Nádraží je odsud kousek, stačí **přejít** Lothian Road.⁶⁹*

b) Tuvo que

Náš subkorpus nám poskytol celkovo 826 výskytov z tejto paradigmy. Sloveso *muset* znova výrazne prevyšuje ostatné ekvivalenty. Neobjavuje sa tu však sloveso *mít* ale častice *zřejmě* a *nejspíš* (dokopy 8%). V dvoch prípadoch bol použitý iný preklad. Nesmieme zabudnúť, že táto paradigma, respektíve tvary minulého času, nám už však nevyjadruje príkaz, ale skutočnosť, ktorá musela nastať.

*Varo Borja **tuvo que captar** el tono en su voz, pues modificó su actitud.*

*Varo Borja **zřejmě postřehl** tón jeho hlasu, neboť změnil chování.⁷⁰*

*Algo así le **tuvo que pasar** a Kelly.*

*Něco takového **se nejspíš stalo** Kelly.⁷¹*

*Sólo vendió once, lo que no compensaba lo que **tuvo que gastar**, endeudándose una vez más, en marcos, carteles y publicidad.*

Prodal jich jen jedenáct, což nestačilo pokrýt výdaje na rámy, plakáty a publicitu, a tak se znovu zadlužil.⁷²

*...y tanto se esforzó por hacer un gobierno mejor que el de ella, que antes del mediodía **tuvo que capitular** sin un gesto de vergüenza.*

...a tak usilovně se snažil zvládnout chod domácnosti lépe než manželka, že mu před obědem nezbylo, než beze studu kapitulovat.⁷³

c) Tenía que

Táto paradigma patrí medzi najrozšírenejšie (1 345 výskytov). Už sa tu však stretávame s poklesom ekvivalentu slovesa *muset* a nárastom slovesa *mít*. Vo zvyšných prípadoch sa raz objavilo sloveso *potrebovat*, jedenkrát sa preložilo len plnovýznamové sloveso a vo zvyšných dvoch prípadoch sa objavil iný preklad. Objavili sa však aj dva prípady slovesného obratu *tener que ver*, ktoré sa za perifrázu nepovažuje, pretože jeho význam je už lexikalizovaný.

*...hasta los abuelitos se habían enterado, por un chisme de la tía Celia- y esto era una vergüenza y algo que **tenía que estar perjudicando** al flaquito (es decir yo)...*

...teta Celia už to dokonce vyzvonila i dědečkovi a babičce; je z toho ostuda, tomu našemu vrtáčkovi (tím mysleli jako mne) to škodí...⁷⁴

68 Carpentier, Alejo – El siglo de las luces

69 Etxebarria, Lucía – Betriz y los cuerpos celestes

70 Pérez-Reverte, Arturo – El Club Dumas

71 Bolaño, Roberto – 2666

72 Vargas Llosa, Mario – El paraíso en la otra esquina

73 García Márquez, Gabriel – El amor en tiempos de cólera

74 Vargas Llosa, Mario – La tía Julia y el escribidor

Tenía que dejarme guiar únicamente por la lógica y debía llevar...

*Bylo záhodno, abych se konečně řídil výlučně logikou a nesmlouvavě vyvodil...*⁷⁵

Por qué tenía que preocuparse, todavía era muy temprano, a menos que su mamá lo anduviera buscando...

*Nač si dělá starosti, vždyť je ještě brzy, ledaže by ho hledala maminka...*⁷⁶

Pero el maestro estaba cansado y tenía que descansar, Josefino, y el Bolas le dio una palmada.

*Jenže mistr je unavený a potřebuje si odpočinout, Josefino, a Chlapák ho popleskal po zádech.*⁷⁷

d) Tendría que

Táto paradigma patrí v našej analýze k tým menej rozšíreným, s počtom 411 výskytov v našom subkorpuse. Na prvom mieste je opäť sloveso *muset*, za ním sloveso *mít* a raz sa objavil iný preklad.

...tampoco sospechaba que apenas los extranjeros contaran lo ocurrido con las falsas vacunas ella tendría que enfrentar a la justicia.

*...netušila, že jakmile cizinci dosvědčí případ smrtící očkovací látky, půjde před soud.*⁷⁸

Môžeme si všimnúť, že pri tejto perifráze značne nad všetkými ekvivalentami prevláda sloveso *muset*. To môže byť dôsledok toho, že táto perifráza v sebe nesie význam väčšej obligátnosti ako perifráza *deber* + infinitív.

6.6. Poder + infinitív

Z tejto perifrázy sa nám objavilo v našom subkorpuse až 33 117 výskytov. Takže opäť prisúpime len ku skúmaniu tých najrozšírenejších. Najrozšírenejšie paradigmy sú *puede*, *pudo*, *podía* a *podría*. Okrem nich sa v našej vzorke prvých 100 výskytov objavilo ešte ďalších 22 paradigiem.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Puede	17
Pudo	12
Podía	20
Podría	9
Ostatné	42

a) Puede

Toto paradigma je v našom subkorpuse celkovo najrozšírenejšie (5 042 výskytov). Podľa predpokladov prevládalo medzi ekvivalentmi sloveso *moci*. Objavili sa aj slovesá *dokázat* a

⁷⁵ Sabato, Ernesto – El túnel

⁷⁶ Cortázar, Julio – Los premios

⁷⁷ Vargas Llosa, Mario – La casa verde

⁷⁸ Allende, Isabel – La ciudad de las bestias

dát. V niekoľkých prípadoch sa perifráza preložila inak a v dvoch sa použilo len plnovýznamové sloveso.

*Dice Merche que si **puede ver** un rato la tele.*

*Merche se ptá, jestli **se může** na chvíli **dívat** na televizi.*⁷⁹

*Cuando levanto a Mouche, apenas si **puede tenerse** en pie.*

*Když zvednu Mušku, sotva **se dokáže postavit** na nohy.*⁸⁰

*Sabes muy bien que eso se **puede explicar** con otras palabras.*

*Viš moc dobře, že se to **dá vysvětlit** i jinak.*⁸¹

*...hacían un estruendo de temblor de tierra que hasta usted mismo **puede oírlo** desde aquí si escucha con atención mi general...*

*...a pod nimiž se země rozduňela tak, že nasloucháte-li pozorně, pane generále, **je to slyšet** až tady...*⁸²

*En mi opinión **puede tratarse** de dos cosas: o usted es terriblemente ambiciosa, o usted...*

*Podle mého názoru jste **bud'** strašně ctižádostivá, nebo...*⁸³

b) Pudo

Náš subkorpus obsahoval 2 357 výskytov tejto paradigmy. Najviac využívaný ekvivalent bolo opäť sloveso *moci*. Sloveso *dokázat* a *dát* malo omnoho menšie zastúpenie. V štyroch prípadoch sa z perifrázy preložilo len plnovýznamové sloveso a trikrát sa preložila úplne inak. Raz sa objavil aj ekvivalent *nebýt schopen* a dvakrát *(ne)být s to*.

*No **pudo concentrarse** en la oración.*

*Při modlitbě se **nebyl schopen soustředit**.*⁸⁴

*Cuando éste los vio aparecer, como en otro tiempo llegaban a empantanar la guerra, no **pudo soportar** el cinismo de sus panegíricos.*

*Plukovník Aureliano Buendía si připomněl, jak tenkrát přicházeli brzdit válku, a když je teď zase uviděl, **nebyl s to snášet** nestoudnost jejich chvalo zpěvů.*⁸⁵

*Esto mata los bichos de las tripas - dijo Antonio José Bolívar, pero no **pudo seguir** hablando.*

*„To zabíjí havěť ve střevech,“ řekl Antonio José Bolívar, ale vtom **zmlknul**.*⁸⁶

*...pero no **pudo curiosear** a mis anchas, la Fina sigue eligiendo puertas...*

*...**Nezbývá mi však čas, abych si vše prohlédl podle chuti**, Fina si vybírá další dveře...*⁸⁷

*Aureliano no sólo no **pudo dormir** un minuto...*

79 Tusset, Pablo – Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

80 Carpentier, Alejo – Los pasos perdidos

81 Tusset, Pablo – Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

82 García Márquez, Gabriel - Otoño del patriarca

83 Benedetti, Mario – Gracias por el fuego

84 García Márquez, Gabriel – La mala hora

85 García Márquez, Gabriel - Cien años de soledad

86 Sepúlveda, Luis – Un viejo que leía novelas de amor

87 Tusset, Pablo – Lo mejor que le puede pasar a un cruasán

Aureliano nejenže nezamhouřil oko ani na minutu...⁸⁸

c) Podía

Z tejto paradigmy existuje v našom subkorpuse až 7 568 výskytov. Ani tu tomu nebolo inak a na prvom mieste sa nachádza sloveso *moci*. Objavuje sa tu však väčšia rozmanitosť v preklade, ako slovesá *dát*, *dokázat*, *umět*, *dovést*, *mít* a *být možné*. V niekoľkých prípadoch sa objavuje v preklade len plnovýznamové sloveso.

*A Benvenuto Cellini se le **podía acusar** de muchos defectos...*

*Benvenuta Celliniho **bylo možné vinit** z řady chyb...*⁸⁹

*...para las víctimas indiscriminadas de una posguerra que por entonces nadie **podía imaginar** que duraría tanto tiempo.*

*...pro oběti bezohledné poválečné doby, trvající mnohem déle, než si tenkrát kdo **uměl představit**.*⁹⁰

*Quizá hubieran mantenido un tipo de relación que yo ni siquiera **podía imaginar**, una historia que no necesitaba sexo para cimentarse.*

*Třeba mezi sebou měli vztah, jaký si ani **nedovedu představit**, román, který se nepotřeboval zakládat na sexu.*⁹¹

*¿Qué **podía hacer** para frenar las persistentes habladurías de que era Pauline la que mandaba realmente en Egipto?*

*Co **má udělat**, aby zastavil neutuchající pomluvy, že ve skutečnosti v Egyptě vládne Pauline?*⁹²

d) Podría

Táto paradigma mala v našom subkorpuse 2 038 výskytov. Sloveso *moci* prevažovalo aj v tomto prípade. Iné slovesá, ktoré boli na preklad použité, boli *dokázat*, *jít* a *být schopen*. Objavili sa dve častice *asi* a *možná* a jeden prípad bez prekladu perifrázy.

*...que Tránsito era la mujer que siempre había necesitado y que a su lado **podría volver** a la época...*

*...že Tránsito je žena, kterou jsem vždycky potřeboval, a že vedle ní bych **byl opět schopen**...*⁹³

*-Sí, en una iglesia también **podría hacerse**- concedió-*

*"Ano, v kostele by to také **šlo**," připustil.*⁹⁴

*...creyeron que, como yo tenía buenas notas y era tan calladita, **podría convertirme** en una buena influencia...*

*...věřily, že já, zamklá holčička s dobrými známkami, **budu** na ni **mít** dobrý vliv...*⁹⁵

*Probablemente ahora no **podría esgrimir** una excusa semejante.*

*Dnes už bych s podobnou výmluvou **asi neuspěla**.*⁹⁶

88 García Márquez, Gabriel - Cien años de soledad

89 Allende, Isabel – Inés del alma mía

90 Cercas, Javier – Soldados de Salamina

91 Etxebarria, Lucía – Amor, curiosidad, prosac y dudas

92 Sierra, Javier – El secreto egipcio de Napoleón

93 Allende, Isabel – La casa de los espíritus

94 Sierra, Javier – La cena secreta

95 Etxebarria, Lucía – Beatriz y los cuerpos celestes

96 Benedetti, Mario – La borra del café

*Pensando en que de un momento a otro **podría disponer** de agua potable...
S představou , že za chvíli **možná budu mít** pitnou vodu...⁹⁷*

Po analýze perifrázy poder + infinitív vidíme, že jednoznačne prevláda spôsob prekladu so slovesom *moci*. Preklady nás utvrdili v našej teórii, že sloveso *poder* môže nadobúdať hodnotu možnosti (sloveso *moci*), schopnosti (slovesá *být schopen, dokázat...*) a povolenia (sloveso *moci*).

---

⁹⁷ García Márquez, Gabriel – Relato de un naufrago

7. VÝSLEDKY ANALÝZY V SLOVENSKOM PARALELNOM KORPUSE

Analýza v slovenskom paralelnom korpuse bude značne odlišná od tej v českom paralelnom korpuse. Z beletrie sa tam totiž nachádza iba jedno dielo a tak sme si museli vytvoriť nový subkorpus kde sme zaradili aj výroky z Európskeho Parlamentu, ale len od hovoriacich španielskeho pôvodu. Dielo, s ktorým budeme pracovať je tvorbou kolumbijského autora Gabriela Garcíu Marquéza a je to *Del amor y otros demonios*. Ak bude príklad pochádzať z tohto diela, nembudeme v poznámkach pod čiarou odkazovať na žiadneho autora. Ak to bude výrok z Európarlamentu, uvedieme meno jeho autora.

7.1. *Haber que* + infinitív

Z tejto perifrázy sa nám objavilo len 23 výskytov. Preto ich budeme analyzovať všetky.

Jediné paradigmy, ktoré sa objavili boli tieto nasledovné:

Paradigma	Počet výskytov celkovo
Ha habido que	5
Hubo que	6
Había que	11
Hubiese que	1

Čo sa týka prekladov, situácia sa opakuje. V značnej miere prevláda sloveso *musieť* a raz sa objavilo sloveso *mať*. V ostatných prípadoch sa zachovala neosobnosť tejto perifrázy spojeniami ako *byť potrebné / nutné / treba*.

*Miguel de Cervantes, al final de su fecunda existencia, decía que había momentos en la vida en que **había que ser** camino o posada.*

*Miguel de Cervantes na konci svojho plodného života povedal, že v živote nastanú momenty, keď si človek **musí vybrať**, či bude cestou alebo prístreškom.⁹⁸*

***Hubo que hacerlo** en muy poco tiempo.*

***Bolo potrebné urobiť** to vo veľmi krátkom čase.⁹⁹*

Výsledky sa medzi našimi dvoma analýzami nijak výrazne neodlišujú. Aj tu prevláda sloveso *musieť* a *mať* a v niektorých prípadoch si sloveso dokázalo preniesť svoju neosobnosť aj do slovenčiny.

7.2. *Haber de* + infinitív

Z tejto perifrázy sa objavilo 88 výskytov, z ktorých ale 7 ich nevyhovovalo našej práci.

98 Íñigo Méndez de Vigo

99 Alfredo Pérez Rubalcaba

Paradigma	Počet výskytov celkovo
He de	26
Hemos de	47
Ha habido de	1
Había de	5
Habremos de	2

Prevládanie paradigmy *he de* a *hemos de* môže byť tak isto dôsledok toho, s akými textami pracujeme. V práci so slovenským korpusom výrazne prevládajú vzorky z Európarlamentu. Takmer tri štvrtiny prekladov zabralo sloveso *musiet'*. Objavilo sa slovesa *mat'*, niekoľkokrát spojenie *byť nutné / potrebné* a vo zvyšných prípadoch sa buď perifráza vynechala alebo sa preložila sa inak.

V nasledujúcom príklade vidíme, že perifráza tu má význam budúcnosti a dala by sa nahradiť perifrázou *ir* + infinitív:

*...pero también hay que tener claro que **hemos de ser** muy firmes.*

*...ale **musíme** tiež dať najavo, že **budeme** veľmi rázni.* ¹⁰⁰

V nasledujúcich príkladoch si uvedieme prípady kedy bola perifráza preložená iným spôsobom.

*...hemos reflexionado sobre estas cuestiones el pasado fin de semana y **he de señalar** que existe...*

...diskutovali o týchto záležitostiach. Rada by som zdôraznila, že vo všeobecnosti sa zhodneme... ¹⁰¹

*«Do sé que **he de morir**», prosiguió él, mientras le abría el corpiño con sus dedos helados.*

„Napokon len v nich nájde si ma smrť.“ pokračoval a ľadovými prstami jej roztváral živôtik.

*...empezó a flagelarse con un odio insaciable que **no había de darle** tregua hasta extirpar...*

...začal sa šľahať s nekonečným odporom voči sebe samému, a neprestal, kým zo seba nevypudil...

*A Delaura, que conocía la vida en los libros, el vasto mundo de su madre le parecía un sueño que nunca **había de ser** suyo.*

Delaura poznal život vykreslený na stránkach kníh a matkin šíry svet vnímal ako vzdialený sen, ktorý nemá s jeho osudom nič spoločné.

Vzhľadom na vysoké množstvo výskytu slovesa *musiet'* v prekladoch vidíme, že táto perifráza si zachováva svoju hodnotu povinnosti. V niektorých vyššie uvedených príkladoch však nadobúda aj význam budúcnosti.

7.3. *Deber de* + infinitív

Z tejto perifrázy sa nám objavilo len 6 výskytov. Z toho dvakrát paradigma *deber* odkazovalo

¹⁰⁰ Mikel Irujo Amezaga

¹⁰¹ Elena Espinosa Mangana

k podstatnému menu povinnosť a nie k modálnej perifráze. Jediné paradigmy, ktoré sa objavili boli *debió de*, dvakrát *debía de* a *debería de*. Uvedieme si všetky príklady a okomentujeme si ich.

Debió de sentirse de veras muy inquieto para preguntárselo a su esposa, y ella debía de estar muy aliviada de su bilis para haberle contestado sin un sarcasmo.

Určíte sa necítil vo svojej koži, keď sa obrátil na manželku s takou otázkou, a bezpochyby jej nevzkypela žľč, keď mu odpovedala bez najmenšieho náznaku sarkazmu v hlase.

V tomto prípade vidíme, tu máme hneď dva príklady perifrázy *deber de*. V prvom prípade vidíme, že sa preložila pomocou častice *určíte*. V druhom prípade prekladateľ zvolil umeleckejšiu cestu a použil frazeologizmus.

...y sabía que si el gobernador había comprado a la abisinia no debía de ser para algo tan sublime como servir en su cocina.

...preto jej bolo hneď jasné, že ak si guvernér krásnu Abesínčanku kúpil, akiste ho k tomu nevedla šľachetná predstava, že jej dá prácu v kuchyni .

Vidíme, že opäť bola využitá častica, tentokrát *akiste*.

...y lo que sirve para mi país debería de servir para toda Europa.

To, čo je dobré pre našu krajinu, by malo byť dobré pre celú Európu.¹⁰²

V poslednom príklade sa dodržal podmieňovací spôsob a použilo sa sloveso *mat'*.

7.4. Deber + infinitív

Táto perifráza patrí medzi tú najrozšírenejšiu v slovensko-španielskom paralelnom korpuse. Objavilo sa jej až 1 674 výskytov. Preto budeme postupovať podľa tradičného spôsobu a vyčlením si vzorku 100 náhodných premiešaných výsledkov.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Debe	51
Debemos	10
Deben	18
Debería	9
Ostatné paradigmy ¹⁰³	12

a) Debe

Nadvládu v tejto paradigme opäť získalo sloveso *musiet'*. Za ním nasleduje sloveso *mat'*, ktoré je väčšinou v preklade spájané s podmieňovacím spôsobom. Objavilo sa aj spojenie *byť potrebné / treba* a raz *byť povinnosťou*. Trikrát sa objavilo sloveso *nesmiet'*. Preklad plnovýznamového slovesa sa objavil raz a dvakrát sa perifráza ani nepreložila.

¹⁰² Salvador Garriga Polledo

¹⁰³ Počíta sa s ďalšími 6 paradigmami.

*Sabemos cuál **debe ser** la meta a la que tenemos que ir.*

Poznáme cíel', ku ktorému sa potrebujeme dostať.¹⁰⁴

*...eje ferroviario de mercancías que **debe unir** el norte y el sur del continente, pasando por la costa mediterránea?*

*...osi nákladnej železničnej dopravy, ktorá **spája** sever s juhom kontinentu a ktorá prechádza pobrežím Stredozemného mora?¹⁰⁵*

*Creo que el papel de nuestra Comisión de Peticiones y de sus misiones **debe ser** mantener el nivel político...*

*Domnievam sa, že úlohou Výboru pre petície a jeho **povinnosťou je** zachovať postavenie politikov...¹⁰⁶*

b) Debemos

Sloveso *musiet'* opäť tvorilo väčšinu prekladov. Objavilo sa aj sloveso *mat'* a spojenie *byť nutné*.

*Nos queda la interoperabilidad, quedan todos los aspectos de seguridad que **debemos reforzar** y que **debemos europeizar**, y nos queda también darle entidad y carne a la agencia.*

*Nad'alej sa musíme zaoberať otázkou interoperability, všetkými bezpečnostnými aspektmi, ktoré **je nutné posilňovať a europeizovať**, a úlohou, ako oživiť činnosť agentúry.¹⁰⁷*

c) Deben

V tejto paradigme nám prevyšovalo sloveso *mat'*, za ním sloveso *musiet'*, spojenie *byť treba / potrebné* a raz sa preložilo len plnovýznamové sloveso.

*En relación con la anchoa, ejemplo de cómo no se **deben hacer** las cosas...*

Pokiaľ ide o sardely, príklad toho, ako to nerobiť...¹⁰⁸

d) Debería

Opäť získalo značnú prevahu sloveso *mat'*, pri ktorom sa zachoval podmieňovací spôsob a len v jednom prípade bolo použité sloveso *musiet'*.

*También el Servicio Exterior **debería poder atender** estas emergencias.*

*Služba pre vonkajšiu činnosť **musí byť** v niektorých prípadoch **schopná reagovať** aj na tieto núdzové situácie.¹⁰⁹*

c) Ostatné paradigmy

Vo zvyšku sa opäť objavovalo sloveso *musiet'* a *mat'*. Raz sa objavilo sloveso *môcť*, spojenie *byť potrebné* a raz sa celok preložil inak.

*Lo único que él **debía agradecerle** era que no hubiera tenido corazón...*

---

104 Cristina Gutiérrez

105 Oriol Junqueras Vies

106 Inés Ayala Sender

107 Inés Ayala Sender

108 Gabriel Mato Adrover

109 Inés Ayala Sender

*Jediné, za čo by jej **mohol byť vd'ačný**, bolo, že nemala srdce...*

*En la mañana al despertar y en la noche antes de dormir **debía darle** un informe completo sin que él se lo preguntara.*

*Každé ráno, len čo sa zobudí, a každý večer, skôr ako si ľahne, **bude ho** o všetkom **informovať**, aj keby sa jej sám na nič nepýtal.*

7.5. Tener que + infinitív

Toto paradigma sa v našom subkorpuse objavila 518 krát, preto budeme zase skúmať vzorku prvých 100 premiešaných výskytov. Opäť sa objavilo veľké množstvo paradigiem. Skúmali sme preto prvé tri najrozšírenejšie.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Tengo que	4
Tenemos que	73
Tendremos que	7
Ostatné ¹¹⁰	16

a) *Tengo que*

Zo 4 prípadov sa objavilo trikrát sloveso *musiet'*. Raz sa objavilo spojenie *cítit' potrebu*.

Hace más de un año -tengo que recordarlo- que tienen sobre la mesa la propuesta de la Comisión Europea...

Cítim potrebu pripomenúť Parlamentu, že návrh Komisie a pozmeňujúce a doplňujúce návrhy Európskeho parlamentu boli predložené už pred viac než rokom...¹¹¹

b) *Tenemos que*

Drtivú väčšinu z prekladov tvorilo sloveso *musiet'*. Za ním nasledovalo sloveso *mat'*, v omnoho menšom rozšírení a raz výraz *byť potrebné* a niekoľkokrát sloveso *potrebovať*. V zápore sa objavilo sloveso *nesmiet'*.

*...en el caso de un informe tan importante, **tenemos que** saber con antelación cuáles son las enmiendas...*

...v prípade takej dôležitej správy potrebujeme vopred vedieť, ktoré pozmeňujúce a doplňujúce návrhy...¹¹²

c) *Tendremos que*

Situácia bola podobná aj u tejto paradigmy. Sloveso *mat'* a *musiet'* boli na rovnakej úrovni a raz sa objavil preklad s výrazom *byť potrebné*.

¹¹⁰ Do tejto skupiny patrí ostatných 10 paradigiem.

¹¹¹ Gerardo Galeote

¹¹² Íñigo Méndez de Vigo

Y tendremos que hablar en este Parlamento de este paquete.

*Komisie sú súčasťou balíka, ktorý bude potrebné prediskutovať v Parlamente.*¹¹³

d) Ostané paradigmy

V ostatných prípadoch slovesá *mat'* a *musiet'* boli opäť vo vedení. V niekoľkých prípadoch sa perifráza nepreložila a raz sa objavilo sloveso *môcť*.

Si bien es cierto que también tendríamos que señalar que este informe...

*Aj keď by sme nesporne mohli poukázat' na to, že správa Komisie...*¹¹⁴

Esta irresponsabilidad es la que ha abocado a que la pesquería haya tenido que cerrarse para todos los Estados miembros...

*Táto neschopnosť prevziať zodpovednosť viedla k uzavretiu rybných hospodárstiev vo všetkých členských štátoch...*¹¹⁵

Ani tu tomu nebolo inak a perifráza *tener que* + infinitív si zachováva svoj charakter povinnosti, ktorý podškrtať v preklade sloveso *musiet'*, ktoré patrilo k tým najrozšírenejším.

7.6. Poder + infinitív

Táto perifráza bola zo všetkých v nami vytvorenom španielsko-slovenskom paralelnom korpuse najrozšírenejšia. Objavilo sa až 2 044 výskytov. Opäť sa objavilo veľké množstvo paradigiem a tak sa budeme venovať prvým trom viac podrobne. Okrem nich sa objavilo ďalších 16 paradigiem. Prvýkrát nám medzi prevládajúcimi paradigmami objavilo jedno, ktoré má formu subjunktívu.

Paradigma	Počet na 100 výskytov
Puede	32
Pueda	12
Poder	11
Ostané	45

a) Puede

Situácia s touto paradigmou bola ešte pomerne jednoduchá. Sloveso *môcť* v prekladoch prevládalo. Raz zaznelo sloveso *smiet'*, *mat'* a spojenie *byť možné*. V dvoch prípadoch sa perifráza nepreložila a v dvoch sa použila príslovka *možno*. V ostatných prípadoch sa perifráza preložila úplne inak alebo iba pomocou plnovýznamového slovesa.

113 Íñigo Méndez de Vigo

114 Iratxe García Pérez

115 Carmen Fraga Estévez

...lo que decidimos entre todos **no puede quedar** supeditado...

...to, o čom rozhodneme spoločne, sa **nesmie stať** predmetom výhrad...¹¹⁶

...especialmente en lo que se refiere a las tablas de correspondencia, **no puede servir** de excusa para que esta normativa...

...najmä čo sa týka tabuliek zhôd, **by nemal byť** výhovorkou na to, aby sme do leta nedosiahli...¹¹⁷

...para saber si esta expulsión de ONG **puede incluso considerarse** un añadido más a lo que ya es una larga lista de crímenes de guerra...

...či vyhostenie mimovládnych organizácií **možno pridať** do dlhého zoznamu vojnových zločinov...¹¹⁸

b) **Pueda**

Vo väčšine prípadov sa perifrása preložila len pomocou jedného slovesa bez modálneho charakteru a zvyšných 5 prípadov sa preložili slovesom *môcť*, *mať*, *byť schopný* a príslovkou *možno*.

...cualquier otra medida que **pueda** claramente **desvirtuar** esa propuesta...

...akékoľvek iné opatrenie, ktoré **by bolo jasne v rozpore s** týmto návrhom...¹¹⁹

Creo que la Agencia puede hacer un gran trabajo en la coordinación de las políticas nacionales, de forma tal que el valor añadido de todas las políticas que se hagan **pueda ser** mayor:

Verím, že táto agentúra môže vykonávať výbornú prácu koordináciou národných politík, a dodať vyššiu pridanú hodnotu všetkým prijatým opatreniam.¹²⁰

...la necesidad de que **pueda establecerse** una reglamentación financiera de carácter europeo.

...teda potreba **vytvoriť** európske finančné nariadenia.¹²¹

c) **Poder**

Neurčitok sa objavuje v najrozšírenejšej skupine po prvýkrát. Vo väčšine prípadov sa vyskytoval po spojke *para* vo vedľajších vetách účelových. Celkom štyrikrát sa však vôbec nepreložil. Dvakrát sa objavil ekvivalent *mať možnosť*. Zbytok sa objavil stále len raz: plnovýznamové sloveso, *byť schopný*, *môcť*, *umožniť*, *dokázať*.

...y creo que es un lugar oportuno para **poder trabajar** en esa línea...

...a verím, že toto je skvelé miesto **na prácu** v tomto smere...¹²²

FRONTEX debe **poder seguir** ampliando acuerdos de trabajo...

Agentúra FRONTEX musí **mať možnosť pokračovať** v uzatváraní pracovných dohôd...¹²³

...y que creo que ha servido para **poder establecer**, en esta nueva Estrategia Europa 2020...

Verím, že táto kríza poslúžila na to, aby nám v rámci tejto novej stratégie EÚ do roku 2020

---

116 Enrique Barón Crespo

117 Sergio Gutiérrez Prieto

118 Raül Romeva i Rueda

119 Raül Romeva i Rueda

120 Javier Solana

121 Manuel Medina Ortega

122 Diego López Garrido

123 Javier Moreno Sánchez

*umoznila zistit'...*¹²⁴

d) Ostatné paradigmy

V ostatných prípadoch sa opakovalo sloveso *môcť*, *dokázať*, *smieť*, *dať sa* a *byť schopný / možné*. V ďalších prípadoch sa perifráza buď nepreložila alebo sa preložilo len plnovýznamové sloveso a raz sa peložila inak.

*...y un elemento también muy importante que nos mostraría la forma de trabajar de estos terceros países que **pueden estar** radicados en Papúa Nueva Guinea...*

*Ďalší veľmi dôležitý prvok, ktorý by nám ukázal, ako pracujú tretie krajiny, ktoré majú sídlo v Papue - Novej Guinei...*¹²⁵

*...sobre todo de sus consecuencias, que, coincidiendo con usted, **pueden calificarse** como perniciosas?*

*...predovšetkým svojich následkov, ktoré -ako ste povedali- by sa dali klasifikovať ako škodlivé?*¹²⁶

Ani tu to nebolo inak a takisto sme si dokázali, že sloveso *poder* môže nadobúdať rôzne významy. Tie sa vyjadrujú pomocou rozličných slovies ako *dokázať*, *dať sa*, *smieť*, ale jednoznačne prevláda sloveso *môcť*.

---

124 Rosa Estaràs Ferragut

125 Josefa Andrés Barea

126 Antolín Sánchez Presedo

8. Resumé v slovenčine

Témou tejto bakalárskej práce boli slovesné perifrázy, konkrétne modálne slovesné perifrázy s infinitívom a cieľom bolo preskúmanie ekvivalentov, ktoré sa pre tieto väzby používajú v českom a slovenskom jazyku. Dôvod, pre ktorý sme sa rozhodli tejto téme venovať je rozdielne chápanie týchto väzieb v daných jazykoch. Zatiaľčo v španielskom jazyku sú chápané ako slovesné perifrázy, v slovenskom a českom sa považujú za modálne slovesá.

Na začiatku práce sme si vymedzili pojem slovesná perifráza a dospeli sme k tomu, že sa jedná o spojenie pomocného slovesa a infinitívu plnovýznamového slovesa. Významy pomocných slovies sú gramatikalizované, to znamená že úplne alebo čiastočne stratili svoj pôvodný význam. Vysvetlili sme si chápanie modálnych perifráz v španielskej tradícii, s ktorou sme sa nakoniec rozhodli pracovať, pretože aj my k nim pristupujeme ako k perifrázám a nie ako k modálnym slovesám ako je tomu v českej tradícii. Dvojica Zavadil – Čermák sa o nich konkrétne vyjadruje ako o modálnych konštrukciách s infinitívom, ktoré slúžia na vyjadrenie modalít. Tá sa môže však vyjadrovať aj pomocou iných lexikálnych alebo suprasegmentálnych prostriedkov. Vo väčšine prác bolo medzi modálne slovesá radené aj sloveso *querer* a *chtít*, ale pre naše skúmanie nám z dôvodu jeho semiperifrastického charakteru nevyhovovalo. V ďalšom úseku našej práce sme si si vymedzili tie slovesné perifrázy, ktorým sme sa následne venovali. Boli to *haber que / haber de / deber (de) / tener que / poder* + infinitív. Niektoré perifrázy sa však používajú častejšie, ako napríklad *tener que* alebo *deber* + infinitív, a vytlačujú tak ostatné na okraj. To je situácia perifrázy *haber de* + infinitív, kde v hodnote povinnosti ju nahrádzajú práve zmienené perifrázy a v hodnote budúcnosti perifráza *ir a* + infinitív. Takmer všetky perifrázy vykazovali známky toho, že môžu nadobúdať viac významov, nie len jeden.

V praktickej časti sme následne v paralelnom korpuse skúmali tieto perifrázy. Tvar perifráz, ktorý bol do vyhľadávania zadaný bol vždy infinitív. Následne sme preskúmali prvých 100 premiešaných výsledkov. Pokiaľ sa v našom subkorpuse objavilo veľké množstvo paradigiem, venovali sme sa len tým najrozšírenejším.

Analýzu sme končili krátkym zhrnutím k čomu sme došli a porovnali sme si získané výsledky s teóriou z prvej časti práce. Pri každej perifráze prevládalo sloveso, ktorého význam je pre ňu najcharakteristickejší. Objavili sa častokrát aj prekvapivé ekvivalenty a častokrát sa modálne sloveso ani nepreložilo. Okolie perifráz a slovesá, ktoré po nich nasledujú sme v našej práci neskúmali. Zaujímali nás totiž len hodnoty, ktoré dané slovesá nadobúdajú v španielskom, českom a slovenskom jazyku.

9. Resumé v španielskom jazyku

El tema de este trabajo de fin de grado son las perífrasis verbales, en concreto las perífrasis modales de infinitivo. El objetivo, como ya revela el título, es analizar los equivalentes que se utilizan en la lengua checa y eslovaca. La razón para escoger este tema ha sido la diferente percepción del concepto de estas construcciones. Mientras que en español están percibidas como perífrasis verbales, en checo y eslovaco están entendidas más bien como verbos modales.

Dicho trabajo consta de dos partes. La primera se dedica a las diferentes teorías y a la explicación del concepto de perífrasis verbal. La otra parte es mucho más práctica y se dedica al análisis de los datos del corpus lingüístico para estudiar los recursos que se utilizan en la lengua checa y el eslovaco. El trabajo consta de 9 capítulos.

El primer capítulo es una breve introducción a lo que vamos a dedicarnos en el resto del trabajo. En el segundo capítulo hemos definido el término de perífrasis verbal. Empezamos por la tradición española, concretamente con el trabajo de Gómez Torrego. Él las define como una unión entre un verbo auxiliar y otro verbo principal. En la mayoría de los casos el significado de los verbos auxiliares está gramaticalizado, es decir, que perdió total o parcialmente su significado original y además carecen del sujeto u objeto. En otro caso, no sería una perífrasis. También trabajamos con el manual de RAE. En cuanto a la definición, no se diferenciaban tanto, ni con la tradición lingüística checa. En lo que había más diversidad es en la clasificación de las perífrasis. Gómez Torrego las divide según la forma verbal que las sigue, o sea, infinitivo, gerundio y participio. RAE nos ofrece también otra opción. Las divide en perífrasis modales y perífrasis tempoaspectuales. La pareja de autores checos con cuyas teorías trabajamos son Zavadil – Čermák. Ellos utilizan el término de construcciones modales con infinitivo. La relación de estas construcciones es mucho más estrecha con las modalidades. Decidimos utilizar la terminología de Gómez Torrego, por ser más adecuada para nuestro trabajo ya que vamos a trabajar con las perífrasis verbales y no con verbos modales.

Luego hemos destacado las características de las perífrasis verbales con infinitivo. Entre los verbos puede aparecer algún conector, en nuestro caso son la conjunción *que* y la preposición *de*. Las palabras clíticas pueden ir tanto con el verbo conjugado como con el infinitivo. El autor enfatiza como se comportan diferentes verbos a la hora de transformarlos a voz pasiva. Según Gómez Torrego y RAE pertenece el verbo *querer* también al grupo de perífrasis modales. Sin embargo, nosotros ya hemos dicho antes, que este verbo tiene un carácter semiperifrástico, así que no sirve para nuestro trabajo.

También hemos dedicado un capítulo a la concepción de perífrasis modales como las construcciones modales con infinitivo. Los autores se dedican mucho más a la modalidad y dicen que se puede expresar mediante diferentes recursos lexicales o suprasegmentales.

En tercer capítulo nos dedicamos a la expresión de modalidad y necesidad en checo y eslovaco. La modalidad se expresa, sobre todo, mediante los recursos lexicales, como los verbos o adverbios modales. Según las gramáticas, los verbos modales pueden adoptar más que un significado. Lo mismo vale para los verbos en español.

En el capítulo cuarto ya determinamos cuales son las perífrasis con las que vamos a trabajar y son *haber que / haber de / deber (de) / tener que / poder + infinitivo*. Una por una la caracterizamos y destacamos sus valores más importantes. Casi cada una posee más que un solo valor. Vemos que algunas perífrasis van sustituyendo a otras, como es el caso de *haber de + infinitivo*. Las perífrasis *deber* y *tener que + infinitivo* son mucho más usadas en cuanto al valor de obligación y también la perífrasis *ir a + infinitivo* en cuanto al valor de futuro.

La segunda parte consta, como ya hemos mencionado, del análisis. Para eso utilizamos el corpus InterCorp. Siempre trabajamos con los primeros centenares de ejemplos. La forma verbal que buscábamos era siempre el infinitivo y luego trabajamos con los paradigmas que nos hayan salido. El trabajo con el corpus checo era diferente que con el eslovaco. La diversidad de los textos en el corpus checo era mucho más mayor. Así que para trabajar con el corpus eslovaco tuvimos que añadir a los textos novelísticos las inscripciones del Parlamento Europeo. Había muchos casos cuando no aparecía el nombre del traductor de los textos así que no lo hemos apuntado en ninguna parte.

Las perífrasis diferenciaban mucho en cuanto a la abundancia en el corpus. La más abundante es *poder + infinitivo*. Se puede suponer que esto se lo debe a que es la única de las que hemos analizado que se refiere a la posibilidad y aparecen varias perífrasis que se refieren a la obligación.

Las maneras de traducir las perífrasis eran diferentes. Siempre aparece un verbo que se utiliza en la mayoría de los casos. Luego muchas veces ni se traducía la parte modal, o sea, el verbo auxiliar. A menudo la traducción se alejaba de la perífrasis. En las traducciones, no siempre se utilizaba el verbo para referirse a la misma realidad. Aparecieron muchas veces las interjecciones de significado como *por cierto, por lo visto, quizá, etc.*

Es muy probable que los traductores opten por los recursos que crearán un texto más legible y por eso aparecen también casos que la traducción es completamente diferente de la perífrasis. Es cierto que esto se debe a que una realidad se expresa de diferentes maneras en cada lengua y no se puede traducir todo literalmente.

Bibliografia

GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Perífrasis verbales: Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco/Libros, 1988.

Kolektív autorov Ústavu českého jazyka FF MU. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2008

PALMER, Frank Robert. *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986

RAE. *Nueva gramática de la lengua española. Manual*. Madrid: Espasa, 2010

ROCA PONS, Jose. *Estudios sobre perífrasis verbales del español*. Madrid:, 1958

ZAVADIL, Bohumil. *Kategorie modality ve španělštině*. Praha: Univerzita Karlova, 1980

ZAVADIL, Bohumil. *Současný španělský jazyk. Základní slovní druhy: slovesa*. Praha: Karolinum, 1995

ZAVADIL, Bohumil; ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010

Elektronické zdroje:

Český národní korpus – InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha.

<<http://www.korpus.cz>> [cit. 02-07-2015 – 25-07-2015]

PAVLOVIČ, Jozef. *Syntax slovenského jazyka I*. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012. <<http://pdf.truni.sk>>